

ՇԱԲ

ՅՐԹ

ԿՐՕՆԱԿԱՆ, ՈՒՍՈՒՄՆԱԿ

ԼՆԵԿԱՆ ԵՒ ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ

ՀԱՏՈՐ ԽԸ.

ԿՈՍՏԱՆԴՆՈՒՊՈԼԻՍ, ՄԱՅԻՍ 4, 1895

ԹԻԻ 17—18

ԲՈՂԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

Անկալ Հիւանդը	133
Ձեռք Համար	134
Ձատկի Աւթիւ Ձուարճանալ	134
Աշխարհիս Մեծագոյն Անտառը	135
Ինչպէս Երգչուհի Մը Եղաւ Փաւլինէ	136
«Արաքսանոէր» Կոչուած Հրէից Գործիքը	136
Թղթակցութիւնք	—
Վեր. Մը. Նար	136
Հողի Աւետարանական Գործը	137
Մահադպր	138
Քրիստոնէական Վարդապետութիւն	138
Ազդ	138
Հանդէս Քաղաքական	139
Դրամական	140

ԱԻԵՏԱԲԵՐ ՇԱԲԱԹԱԹԵՐԹ. Կը հրատարակուի ամէն շաբաթ օր:

Տարեկան գինն է ամէն տեղւոյ համար կանխիկ 1 1/2 մեծիւրիյէ, վեցամսեայն՝ 3/4 մեծիւրիյէ: Թղթատարի ծախքը խմբագրութեան վրայ է: Մեկ քերթի գինն է 30 փարս: Խմբագրութեան, բաժանորդագրութեան եւ քղապատարութեան պատկանեալ ամէն գրութիւնք պարտին ուղղութիւն առ Մր. Հ. Ս. Պարնըմ, Ամերիկացի Խան, Կ. պոլիս:

Ամերիկայի Միացեալ Մարտիկական Կոլոնիան, Ճ. Ք. Կիլին, ԱՐՏՈՆԱՅԵՐ

Հ. Ս. ՊԱՐՆԵՄ, ՏԵՐԵՆ-ԻՄԲԱԳԻՐ

ԱՆԿԵԱՆ ՀԻՒԱՆԴԸ

Շատեր կը կարծեն թէ երբ հիւանդութեամբ փակուած կը մնան տան մէջ՝ ուրիշներու համար քիչ բան կրնան ընել բաց ի համբերութեամբ իրենց ցաւերը կրելէ. և արդարեւ այս շիտակ է յոյժ շատ անգամ: Սակայն երբեմն երբեմն կը լսենք թէ այսինչ անձն իր հիւանդութեան անկողինէն մէջ կարող եղած է ուրիշներու ծառայութիւն մատուցանել: Ամերիկեան թերթի մը մէջ կը կարդանք այսպիսի օրինակի մը նկարագրութիւնը:

Երեսունները տարի առաջ կին մը Նիւ Եորքի մէկ հիւանդանոցը տարուեցաւ սա համարումով թէ հոն պիտի մեռնի շուտով: Ողնայարի անբուժելի հիւանդութեան մը բռնուած էր և բժիշկները քանի մը ամիս միայն ապրելու յոյս տուած էին անոր: Սակայն կինն ապրեցաւ և հիւանդանոցին մէջ տարի մը մնալէն ետեւ փոխադրուեցաւ հիւանդանոցին ետեւի կողման խցիկներէն մին, ուր նոյն դիրքի մէջ կը պառկէ երեսունները տարիէ ի վեր:

առանց չարժեքու կարողութեան: Հաւանականապէս ամբողջ Ամերիկայի մէջ շատ քիչ կը գտնուի ասկէ աւելի մեծ տառապանքի և ֆիզիքական անշարժութեան օրինակ:

“Ի՞նչ սոսկալի կեանք,” կ'ըսէր դուք: Ընդհակառակն ամենէն անոյշ դէմք կամ երեւոյթ ունեցող կիներէն մին է նա. և իր կեանքը լիովին զուարթ և օգտակար է: Նա երբեք չի սօսիր իր ցաւերուն վրայ, և այցելուն քանի մը բոլոր անոր քով մնալէ ետեւ կը մոռնայ թէ անկողնին դամուած կնոջ մը քով է: Այդ կինը երբեք իր ուշադրութիւնը չդարձնէ իր տառապանքին: Ինք որ երբեք անցուցած չէ առանց ցաւի ժամ մը՝ անդադար կը գահանայ Աստուծոյ մէջ:

Հիւանդի սենեակին միջուրտն առ հասարակ տխրութեամբ կը համակէ այցելուն: Սակայն այս կնոջ սենեակն այնչափ լեցուն է կրօնական վստահութեան շունչով մը որ դժբախտութիւնները բարեկեցութեան և ցաւերը դիւրութեան և հանդուստեան միջոց կ'երևին: Լոկ հետաքրքրութենէ շարժեալ եկողին՝ հոն կը մնայ անոյշ և բարեպաշտական զգացումներով պաշարուած: Սակայն այս կինը, որ սաստիկ ցաւ կրելով հազիւ կարող է շարժել իր բազուկը, աղքատներու ոչ միայն նուիրուած է հոգևորապէս, այլ և դործնականապէս կ'աշխատի անոնց համար: Փարա մը չունի իր քսակին մէջ, բայց շարունակ կը կրկնէ “Իմ աղքատներա” բանաձևը որպէս թէ թաղուհիի մը չափ հարուստ ըլլար: Հետեւապէս իր սենեակն եղած է բարեսէր անձերու համար ուխտագնացութեան վայր մը և դժբախտներու համար ուտեստի և հագուստի մատակարարութեան տուն մը:

Անցեալ տարի գրեթէ երեք հազար այցելութիւն ընդունեց. և որովհետեւ այս այցելուններուն իբր կէսն եկան բարեփրական նուէրներ տալու, և միւս կէսն ալ այդպիսի նուէրներ ստանալու, բարեփրական դործերը զորս կատարեց՝ հարուստ և քաջառողջ կնոջ մը համար անգամ շատ ըլլալու չափ բազմաթիւ եղած ըլլալու են: Ինք կը կարծէ թէ

իրեն կեանք կը շնորհուի անոր համար որ ըլլայ Աստուծոյ օրինաւոր ծառայ մը, և ուստի իր բարեգործութիւններուն առթիւ քիչ անգամ կը խօսի իր անձին վրայ: Սակայն ակնարկ մը միայն նետելով այն օրագրութեան վրայ, զոր ամէն օր կը խմբագրէ մեծ դժուարութեամբ, կը հասկնանք թէ նա կը վարէ կեանք մը որով պանծալ կարող է քրիստոսի հետեւող որ և է անձ: Կ'երևի թէ երբեք անցաւու եղած չէ ձեռք ձգել ինչ որ ուղած է մօտակայ աղքատներուն համար որ իրեն դիմած են օգնութեան համար: Ահաւասիկ հատուած մը անոր օրագրութենէն. “Գործ մը գտայ Բ-ի համար: Փառք Աստուծոյ: Պիտի կրնամ խեղճ կնոջ չորս տղար տալ շաբաթը մինչև որ իր թոռնուհին սկսի բան մը վստակիլ. այն ատեն կը յուսամ անոր երկու տղար տալ շաբաթը:”

Ազգովին Աստուծոյ շնորհակալութիւն մատուցանելու նուիրուած օրուան մը առթիւ աղքատներու համար հացկերոյթ մը պատրաստելու ատեն սաստիկ տագնապի մը մէջ ինկաւ. քանի մը օր անկարող եղաւ բան մը ուտել: Պատարաստութիւններու աղմուկէն շարաշար ներուեցաւ: Կերակուրներուն տեսքը զգուանք կ'ազդէր իրեն. այսու ամենայնիւ իր սենեակին մէջ բերել տուաւ յիսուն հնդկահաւ, վաթսուն վառեակ, հացով բեռնաւորուած սեղան մը, տաւ կառնելով դետնախնձոր և խնձոր և ծրարներով թէյ և շաքար: Ահաւասիկ տարուան մը աշխատութեան արձանագրութիւնը, անոր օրագրութենէն քաղուած, զոր մեծ դժկամակութեամբ տուաւ. “Իմ ազնիւ բարեկամներէս ընդունեցի աղքատներու համար, և բաշխեցի ալ, իբր 394 ոսկի: Օգոստոս ամսոյ մէջ շաբաթուան մը համար քսանհինգ տղայ զրկեցի ծովեզրը որ մաքուր օգտուն են և զօրանան: Տիկին Հ-է ընդունեցի աղքատներու համար տաններու ձեռք հագուստ և մէկ տակառաւ չափ հանքածուխ: Ուրիշ երկու տիկիններէ ընդունեցի իրենց սովորական նուէրները հասարակ և ազնիւ տեսակէ բամ-

բակ կտաններու, բրդեղէն նիւթերու, և կերպարաններու: Հիւանդութենէ նոր աղէկցողներու համար հաւաքեցի իբր 17 ոսկի: Անբուժելի հիւանդներու պատշաճ արտադրանքին համար հաւաքեցի իբր 9 ոսկի բաց ի հագուստէ, հանքածուխէ, ևն: Իմ աղքատներու համար ընդունեցի թաղապետութենէն 14 տակառաւ չափ հանքածուխ:»

Ահա կեանքն անձի մը որ դրեթէ քառասուն տարիէ ի վեր երբեք իր դիրքը փոխած չէ իր անկողին մէջ: Կը ճանչնայ իր շրջակայից մէջ գտնուող ամէն աղքատ ընտանիք, և չէ... Ընտանիք անգամներէն որոնք գործ ունին և որոնք ծոյլ, հիւանդ, կարօտ կամ մոլորած են: «Իմ Հայրս շատ բարի է ինձի», ըսաւ գեղեցիկ և անոյշ ժպիտով մը. «ինձի թոյլ կուտայ այսքան բարեգործութեան միջոց ըլլալու:» Եթէ այսպիսի կեանքի մը պատմութիւնը կարող չէ ամէնեւ այնպիսիները որոնք ֆրիստոնէութիւնը կը դաւանին և քաջանող են, և զգացնել անոնց թէ ո՞րչափ կոյր են և անտարբեր են իրենց այն պատեհութիւններուն յորս կրնան ուրիշներու օգտակար ըլլալ, ինչ բան կարող է:

ՁԵՁԻ՞ ՀԱՄԱՐ

Ձեզի՞ համար էր երբ ըսաւ Յիսուս, «Եկէ՛ք ինձի բոլոր յոգնած ու բեռնաւորածներ, և ես ձեզ պիտի հանգչեցնեմ»:»

Ձեզի՞ համար էր երբ ըսաւ, «Թէ որ աջ ձեռքդ քեզ կը գայթակղեցնէ, կտրէ՛ զանիկա ու քեզմէ՛ ձգէ:»

Ձեզի՞ համար էր երբ ըսաւ, «Իմ Հօրս տունը շատ բնակարաններ կան...: Հիմա կ'երթամ ու ձեզի տեղ կը պատրաստեմ»:»

Ձեզի՞ համար էր երբ ըսաւ, «Առաջ խնդրեցէ՛ք Աստուծոյ թագաւորութիւնը և անոր արգարութիւնը:» այսինքն՝ փրկութիւնը:

Ձեզի՞ համար էր երբ ըսաւ, «Թէ որ մէկ մարդ մը նորէն չծնանի, չկրնար Աստուծոյ թագաւորութիւնը տեսնել:»

Ձեզի՞ համար էր երբ ըսաւ, «Թէ որ իմ անունովս բան մը խնդրէք, անիկա պիտի կատարեմ»:»

Որո՞ւ համար էր երբ ըսաւ, «Ասով իմ Հայրս փառաւորուեցաւ, որ դուք շատ պտուղ բերէք:»

Ձեզի՞ համար էր երբ ըսաւ, «Աս է իմ պատուէրս որ մէկըմէկ սիրէք, ինչպէս որ ես ձեզ սիրեցի:»

Ձեզի՞ համար էր երբ ըսաւ, «Իրենց ամէն գործքերը մարդոց երեւնալու համար կ'ընեն:»

Միայն զպիտաններուն և փարիսեցիներուն համար էր երբ ըսաւ, «Կը սիրեն մարդոցմէ Ռաբբի Ռաբբի կոչուիլ:»

Ձեզի՞ համար էր երբ ըսաւ, «Ով որ իր անձը կը բարձրացնէ՝ պիտի խոնարհի, և ով որ իր անձը կը խոնարհեցնէ՝ պիտի բարձրանայ:»

Ձեզի՞ համար էր երբ ըսաւ, «Ուրեմն դուք կատարեալ եղէ՛ք՝ ինչպէս որ ձեր երկնաւոր Հայրն ալ կատարեալ է:»

Հաւատարիմ քրիստոնէին համար անօգուտ գործ է Սուրբ Գիրքէն դժուարութիւններ հանել, և հաւատարիմ քրիս-

տոնեայէն դատ չկայ ուրիշ քրիստոնէայ: Նա երկու բան կ'ուզէ — փրկութիւն և վարուց կանոն մը: Այս երկուքն ալ դադարեցնուին, ինչպէս Վատուած են Աստուածաշունչին մէջ: Եւ այն մարդիկ որ կ'ուզեն իրենց մեղքերէն ազատիլ և գիտնալ թէ ինչպէս վարուելու են՝ երբեք դժուարութիւն մը չեն գտներ Սուրբ Գրոց մէջ:

ՁԱՏԿԻ ԱՌԹԻԻ ՁՈՒԱՐՃԱՆԱԼ

[Խմբագրակազմ]

2.

Ձատիկը մասնաւորապէս կը յիշենք վասն զի այդ էր վերջին տօնը, բայց մեր խօսքը տօներու վրայ է բնորոշուելու կերպով: Բաղձաւ է այսպիսի քանի մը տօներ ունենալ տարւոյն մէջ իբրեւ շունչ առնելու շրջաններ: Հանգստեան օրը սահմանուած է Աւարչին կողմէ որ դիտէ մեր մարմիններուն և հոգիներուն պէտքերը, և մարդը որ ըստ արժանւոյն կը պահէ զայն իբրեւ օր հանգստեան և երկրպագութեան՝ երկար և երջանիկ կ'ապրի այդ իսկ պատճառաւ: Սակայն տօնն ուրիշ պէտք մը կը լինէ: Կրնանք կիրակին նմանցնել մեր սեփական տան կից եղող պարտեզին ուր առանձնաւորապէս կրնանք հանգչիլ և խորհրդածել: Բաղձալի է որ քաղաքի մը մէջ ամէն տուն այսպիսի պարտեզ մը ունենայ. եթէ առանց պարտեզի տան մը մէջ բնակինք՝ պիտի ցաւինք, մանաւանդ եթէ զաւակաց տէր ենք: Տօնը կրնայ նմանցուիլ հանրային պարտեզի մը: Քաղաքի մը առողջութեան համար այսպիսի ընդարձակ պարտեզներու և հրապարակներու պէտքը երբեք այնքան զգալի եղած չէ որքան հիմա: Քաղաք մը ուր ամէն տան շուրջ պարտեզ կայ, ուր հանրային քանի մը ընդարձակ պարտեզներ կը գտնուին և ուր կոյուղիները կանանաւոր վիճակի մէջ են, դրեթէ ստոյգ է որ առողջաւետ քաղաք է: Նմանապէս կեանք մը որուն մէջ կիրակիէ կիրակի մարմինը կը հանգչի և հոգին կը սնանի կանոնաւորապէս, և որուն մէջ ժամանակ ժամանակ տօն մը կը նուիրուի անմեղ զբօսանքի և զուարճութեան, ամենայն հաւանականութեամբ առողջ կեանք է թէ՛ ֆիզիքապէս, թէ՛ մտաւորապէս: Տօները շատ յաճախ պատահելու չեն: Ոչ մէկ քաղաք կը մտածէ իր տարածութեան մէկ երրորդը կամ չորրորդը հանրային պարտեզի յատկացնել. և պահանջել որ մարդ մը, կիրակիները պահելէն դատ, 50 կամ աւելի ալ տօներ պահէ տարւոյն մէջ՝ ուրիշ բան չէ բայց եթէ անոր պէտքէն աւելի, և շատերու ալ կարողութենէն վեր, բան մը պահանջել: Կանոնն ըլլալու է շաբաթը վեց օր աշխատիլ, և երբեմն երբեմն միայն տօն պահել իբրեւ բացառութիւն:

Արդ Ձատիկը և ուրիշ տօներ տօնելու քանի մը կերպեր կան զորս առարկելի կը համարինք: Մին է հրազէն և ատրճանակ պարպելը: Գիտենք թէ պղտիկները, երբ ուրախ են, կ'ուզեն աղմուկ հանել և ամենէն դժուարին բաներէն մէկը զոր երբեք կը փորձեն ընել՝ հանդարտ կենալն է: Պղտիկ մանչ մը, որուն ծնողքը թերեւս չափազանց խստութեամբ կը սեղմէին անոր անասնական բնութիւնը կիրակի օրեր, երբ զգաց թէ այլ ևս կարող չէ հանդուրժել անոնց խստութեան, հարցուց, «Մայրիկ, մէյմը տունին ետեւի կողմը երթամ և պոռճամ:» Տղայոց անհնար կ'երեւի շատ ուրախ ըլլալ առանց մի և նոյն ատեն մեծ աղմուկ հանելու: Զիչք նոյն օրին կը տրիէ ամէն տեղ: Յու-

լիս 4րդ օրը Ամերիկայի մէջ, Թագուհւոյն ծննդեան տարեդարձին օրը Անգղիոյ մէջ, և յուլիս 14րդ օրը Գաղղիոյ մէջ, այնպիսի օրեր են երբ պատանիներու ցնձութիւնն ըստ արժանւոյն արտայայտելու համար մեծ քանակութեամբ վառօդ հարկ անհրաժեշտ կը համարուի: Ասիկա զատկական ուրախութիւն յայտնելու բնական կերպ չերեւիր մեզի: Չենք կրնար խորհիլ որ երկու աշակերտները, որոնց հետ խօսեցաւ յարուցեալ Տէրը Էմմաուսի ճամբուն վրայ, կամ տասն աշակերտները որոնց երեւցաւ նա նոյն երեկոյին՝ ըսելով «Խաղաղութիւն ձեզի», այսպիսի աղմկալից ուրախութեան պիտի տային իրենքգիրենք մինչեւ իսկ եթէ չվախնային Հրեաներէն: Եւ ապա, անձնասիրական ուրախութիւն է այդ, Հաղաւոր անձինք կան ջղային (շիւրազրդիո) որոնց բացարձակ տանջանք կուտայ այդ ուրախութիւնը: «Ո՛հ», ըսաւ այսպիսի կին մը Ձատիկ նախընթաց երեկոյին, «դարձեալ պիտի լսենք ատրճանակներու սարսափելի աղմուկը», և պատրաստուեցաւ իր ոյժերն ամփոփել ճիշդ այնպէս ինչպէս պիտի ընէր ատամնաբոյժի մը առջեւ նստելու ատեն: Առաւօտուն կանուխ զանգակներու զօղանջիւնը բաւական անհանդուրժելի է հիւանդներուն և տկարներուն, բայց այդ է կրօնական ուրախութիւն արտայայտելու բնական եղանակ մը: Ատրճանակի յանկարծական սլայթիւնն աւելի ծանր կուգայ ջիւղերու, և հաւանականապէս չափազանցութիւն չէ ըսել թէ Կ. պոլսոյ մէջ ամէն տարի Ձատիկ առթիւ ատրճանակ պարպելու սովորութիւնը անկեալ հիւանդներէ ոմանց մահը կը փութացնէ և շատերու ալ պատճառ կ'ըլլայ գլխացաւով և չկազդուրուած ելլելու իրենց անկողիններէն: Եթէ պէտք է այսպէս վրդովել նուիրական օրուան հանդարտութիւնը, ցաւալի է որ ատրճանակ պարպողները չեն դիմեր հեռաւոր արտերը ուր իրենց հանած աղմուկը չկրնար ցաւի և վտանգի ենթարկել ուրիշները:

Ձատիկ և կրօնական ուրիշ տօներ տօնելու ուրիշ կերպ մը եւս կայ որ շատ աւելի առարկելի է. և այդ է տօնը արեւցութեան օր ընել: Ինչ որ ամենէն աւելի տհաճութիւն պատճառեց մեզի՝ գինեւորաներէ զուրս խուժող լպիրշ երգերու ձայնն էր: Ամէն ժամանակ գէշ բան է տեսնել գինով մարդ մը: Կը կարծենք թէ արժանապատուութեան զգացում ունեցող ոեւէ մարդ որ անգամ մը գինովնալով արմար գործեր ըրած, փոխած և այդպէս ծաղու առարկայ եղած է, յետոյ պիտի ուզէ հրապարակի վրայ հարկ եղածէն աւելի և բեւեալէ խոյս տալ մինչեւ որ երկար ժամանակ զգաստ և մարդավայել ընթացքի մէջ գտնուելով՝ մասամբ քաւէ իր նախկին յիմարութիւնը: Սակայն Ձատիկ առթիւ գինովնալն ամենէն գէշ բանն է: Քանզի ինչ է Ձատկական Տօնին նշանակութիւնը, ինչո՞ւ կը տօնենք Ձատիկը: Պատճառը սա միայն չէ որ Քրիստոս յարութիւն առաւ: Ուրիշներ ալ յարութիւն առին գերեզմանէն որոնք մահուան իշխանութեան ներքեւ աւելի ժամանակ մնացած էին քան Յիսուս (Մատ. Ի. 52, 53), և ենովք և եղիա բոլորովին պրծան մահուան ձեռքէն և երկինք վերացան: Պատճառը սա միայն չէ որ մարդ մը յարութիւն առաւ մեռելներէն, այլ սա է որ անոր յարութիւնը մեզի համար նշանակութիւն ունէր: Կը ցուցնէր թէ բոլոր իր հետեւողներուն համար յաղթած էր

մահուան եւ մեղքին որ պատճառ է մահուան։ Կ'ուրախանանք որ հիմա կրնանք ազատիլ մեզքէ — անոր դատաւարութեանէն, նաեւ անոր ապականութեանէն։ Զատիկը գինովեալով տօնող քրիստոնեան մեղքէ ազատումը կը տօնէ մեղանշելով, բան մը որ հակասութիւն է։ Ասոր նման գործ մը պիտի ըլլար եթէ սերունդ մը առաջ Գաղղիացի մը գերմանական զօրաց իր երկրէն մեկնումը տօնէր, յայտարարելով թէ ինք ծառայ է Գերմանիոյ կառավարութեան։ Զենք կրնար չզգալ առաքեալին սա խօսքին ճշմարտութիւնը թէ «Ծառայ էք անոր՝ որուն որ կը հնազանդիք, թէ մեղքի՝ որ մահուան կը տանի, եւ թէ հնազանդելու՝ որ արդարութեան»։

Սակայն մեղք է գինովութիւնը։ Առաքեալը Կորնթացիներուն գրելով (Ա. Կոր. Զ. 10) գինովները կը դասակարգէ շնացողներուն, կոապաշտներուն եւ գողերուն հետ, եւ կ'ըսէ թէ անոնք «Աստուծոյ արքայութիւնը պիտի չթառանգեն», եւ նախորդ գլխուն մէջ կը պատուիրէ «չխառնուիլ» (չընկերակցիլ) եւ «հաց ալ չուտիլ» գինով քրիստոնէի մը հետ։ Դիցուք թէ ըսենք որ այս պատուէրն հիմա պարտաւորիչ է եւ չուղենք ո եւ է գործ ընել գինով քրիստոնէի մը հետ։ Պիտի կրնայ ըսուիլ թէ Սուրբ Գրոց համաձայն չենք շարժիր։ Սակայն կրնայ ըսուիլ թէ երբեմն երբեմն գինովնալով մարդս անվրէպ յամառ արեւոյդ մը չըլլար։ Պօղոս կ'աղաչուի, կ'ըսուի, այն մարդերը որոնք շարունակ կը խմեն եւ ոչ անոնք որոնք միայն տօնական օրերու առթիւ կը գինովնան։ Սակայն այդպէս չենք պատճառաբաներ երբ խնդիրը ուրիշ մեղքերու վրայ է։ Զենք ըսեր թէ մարդ մը գող չէ վասն զի ամէն օր գողութիւն չընէր, կամ կոապաշտ չէ վասն զի ամէն օր կուռք չպաշտեր, կամ շնացող չէ վասն զի ամէն օր չնուրթիւն չընէր։ Քանի՞ անգամ կրնայ մէկը գինովնալ եւ գինով չկոչուիլ։ Շաբաթն անգամ մը թէ ամբողջ անգամ մը։ Շատ քիչ անգամ գինովցողը ամէն օր գինովցողին չափ գէշ չէ, ինչպէս քիչ անգամ գողութիւն ընողը չէ այնչափ գէշ որչափ այն որ կը գողնայ ո՞ր ատեն որ պատեհութիւն կը գտնէ։ Բայց ինչպէս ամէն գողութիւն՝ նոյնպէս ամէն գինովութիւն հակառակ է Աստուծոյ օրէնքին։ Պօղոս կ'ըսէ Եփեսացիներուն, «Մի գինովնաք գինով, որուն մէջ անառակութիւն կայ» (Եփես. Ե. 18)։ Զըսեր, «Մի գինովնաք շաբաթաօրէն» այլ բոլորովին կ'արգելէ։

Ոմանք կը կարծեն թէ գինովութիւնը ուրիշ չար գործերու չափ գէշ բան չէ։ Գողը ուրիշի մը անիրաւութիւն կ'ընէ, նմանապէս մարդասպանը եւ շնացողը։ Բայց արեւոյդը, կ'ըսուի, միայն իր անձին անիրաւութիւն կ'ընէ։ Ուրիշ մեղքերու վրայ զգուանքով եւ դատաւարտող լեզուով կը խօսուի, բայց գինովին վրայ մարդիկ կը խնդան եւ կ'ըսեն թէ «էյ՛նք է։ Մենք հակամէտ պիտի ըլլայինք նուազ հաճելի ածական մը տալ անցեալ օրուան երիտասարդին զոր տեսանք շոգենաւին վրայ, եւ որ այնչափ տիմարացած էր որ իր բարեկամներն ստիպուեցան չթողուի որ ծովը նետէր իր գլխարկը եւ գրպանին պարունակութիւնը։ Գինովութիւնը ներքին յանցանք չէ։ Զենք կրնար երեւակայել մեր Տէրը գինով գինովցած, եւ սակայն ինչո՞ւ պիտի չկրնանք եթէ այդպէս երեւակայելն անվայել բան մը չէ։ Պօղոս եւ միւս առաքեալները եւ հայրապետ-

ները որոնք վրայ պատկառանքով կը նայինք՝ մասամբ իրենց յարգը պիտի կորսնցնէին մեր առջեւ, եթէ իմանայինք թէ երբեմն չափազանց կը խմէին։ Ժուշկալութիւն եւ անձնագոյութիւն քրիստոնէական պարտականութեանց կարգէն են։ Մեր մարմինները Սուրբ Հոգիին տաճարներն են, եւ մենք իրաւունք չունինք զանոնք այսպիսի գաղանային վիճակի վերածելու։ Եւ ուրիշներու անիրաւութիւն կ'ընենք յիշատակար օրինակ ըլլալով անոնց եւ մեր ազդեցութիւնը գէթ մասամբ կորսնցնելով անոնց քով, որով նուազ կարող կ'ըլլանք օգուտ ընել անոնց։ Շատեր ալ իրենց անձնասիրական եւ անասնական խախտանութեանց համար կը վատնեն այն դրամը որուն պէտք ունին իրենց ընտանիքները։ Գինովութիւնը միշտ մեղք է, եւ մասնաւորապէս ամօթ է Զատիկի ատեն։ Եթէ ձեռնհաս ըլլայինք, Զատիկին նախընթաց գիշերը ամէն գինետուն կը գոցէինք եւ անոնց ղոններն ամուր կը կնքէինք մինչեւ տօնին անցնիլը։ Իցիւ թէ զալ տարի Զատիկը տօնուի ատանց այսպիսի նախատինք բերելու քրիստոնէութեան։

Վ Ե Ր Զ

ԱՇԽԱՐՀԻՍ ՄԵԾԱԳՈՅՆ ԱՆՏԱՌԸ

«Ո՛ր է աշխարհիս մեծագոյն անտառը»։ Այս հարցումը եղաւ «Ամերիկեան Ընկերակցութիւն» վասն Յոռաշացման Գիտութեան» կոչուած կաճաօրն անտառաց վերաբերեալ ճիւղին մէջ, երբ յիշեալ կաճառը վերջերս իր տարեկան ժողովն ունեցաւ ի Պրուքլին։ Ուսումնասիրութեան եւ վիճաբանութեան նիւթ էր անտառներուն կարեւորութիւնը երկրագունդի կլիմային եւ անձրեւներուն հաւասարութիւնը պահելու համար, եւ հարցին նպատակն էր ցուցնել թէ ո՛ր կը գտնուէին աշխարհիս մեծ անտառները։ Կաճաօրն անդամներէն մին շուտ մը պատասխանելով ըսաւ թէ կը կարծէր որ մեծագոյն եւ շարունական անտառը կը գտնուի Սբ. Լաւրենտիոս գետին հիւսիսակողմը, Քուիպէքի եւ Օնթարիոյ գաւառներուն մէջ, եւ կը տարածուի հիւսիս՝ դէպ ի Հըտսոնի Ծոցը եւ Լապրատոր, երկիր մը՝ որ արեւելքէն արեւմուտք իրր հազար եօթն հարիւր մղոն երկայնութիւն եւ հիւսիսէն հարաւ հազար մղոն լայնութիւն ունի։

Սմիթսոնեան Հաստատութեան փրոֆէսորներէն մին ըսաւ թէ աւելի ընդարձակ եւ միակտուր շատ մը աւելի մեծ ատաղձաբեր երկիրներ կարելի է գտնել, օրինակի համար, Ուաշինկթըն նահանգին մէջ, որք բերտանական Բոլըմպիոյ եւ Ալաբամայի մէջէ կանցնին կ'երկնան դէպ հիւսիս։ Բայց իր խօսքը սահմանափակեց Հիւսիսային Ամերիկայի վրայ, վասն զի յաւելցուց թէ իր կարծիքը աշխարհիս ամենէն մեծ անտառը կը գտնուի Ամազոնի հովտին մէջ, եւ իր մէջ կը բովանդակէ հիւսիսային Պարաղիլայէ, արեւելեան Փերուէ, Պիլիպիայէ, Էքուատորէ, Բոլըմպիայէ եւ Կոլումբիայէ հողեր ընդարձակ տարածութեամբ, երկիր մը՝ որ գէթ երկու հազար հարիւր մղոն երկայնութիւն եւ հազար երեք հարիւր մղոն լայնութիւն ունի։

Կաճաօրն անդամներէն ոմանք, որ արդի հետախուզութեանց լուսով հաշուած էին Քոնկոյի հովտին մէջ Կեդրոնական Ափրիկէի անտառներուն տարածութիւնը մինչեւ Նեղոսի սահմանները դէպ ի հիւսիսային ա-

րեւելք եւ մինչեւ Զամպէզի դէպ ի հարաւ, չընդունեցին այս խօսքը։ Անոնց հաշուին նայելով Կեդրոնական Ափրիկէ կը պարուհալէ անտառ մը որուն երկայնութիւնը հիւսիսէն հարաւ երեք հազար մղոնէն պակաս չէ, եւ լայնութիւնը արեւելքէն արեւմուտք շատ ընդարձակ է թէպէտ ոչ լիովին ծանօթ։ Վիճաբանութիւնը կամ քննութիւնը որուն մէջ լիովին յառաջ բերուեցան ձաճորդութեան եւ արտաշախական աշխատութեան ընծայած ապացոյցներ, նպաստաւոր թուեցան Ամազոնի անտառները ամենէն ընդարձակ ներկայացնողին փաստին։

Երեկոյեան դէմ ամբողջ խնդիրը ուրիշ կերպարանք առաւ կաճաօրն մէկ ուրիշ անդամին ձեռք, որ լաւ յաջողեցաւ իր փաստաբանութեան մէջ վասն զի ծանօթութիւն ունէր երկրագունդի ուրիշ աւելի ընդարձակ անտառներու վրայ ի Սիւպերիա։ Կենդանի գոյներով պատկերացուց յիշեալ երկրին թեղօշի, սոճիի եւ մայրիի ընդարձակ անտառները։

Կ'երեւի թէ Սիպերիա, Օպի գետին դաշտէն, արեւմտեան կողմը, մինչեւ Ինտիդիքայի հովիտը, արեւելեան կողմը, ուր կը բովանդակին ընդարձակ դաշտեր կամ դետերու, այն է՝ Ենիսէյի, Օլէնէքի, Լէնայի եւ Եանայի, հովիտներ, ընդարձակ ատաղձաբեր երկիր է, որ արեւելքէն արեւմուտք ոչ նուազ քան չորս հազար վեց հարիւր մղոն երկայնութիւն եւ իբր երեք հազար մղոն լայնութիւն ունի։

Անմահ հասարակածային անտառներու, Սիպերիոյ ծառերը մեծաւ մասամբ կոնաճեւ են, տեսակ տեսակ եղեւիններ, եւ սոճիներ։ Ենիսէյի, Լէնայի եւ Օլէնէքի սահմաններուն մէջ կը գտնուին հազարաւոր քառմղոններով երկիրներ որոց մէջ երեք կոխած չեն մարդկային էակներ։ Երկայնացողուն կոնաճեւ ծառերը կը բարձրանան մինչեւ հարիւր յիսուն ոտք եւ աւելի, եւ այնքան խիտ կը կենան իրարու քով, որ դժուար է անոնց մէջերը պոռտիլ։

Խիտ առ խիտ եւ երկնաբերձ դադաթները կ'արդեւեն արեւու բեւեռային դեղնուրակ լոյսը եւ ծառերուն ուղղաբերձ դեղնուրակ բունները որ ամէնքն ալ ձիւղ իրարու նման կ'երեւին, այնպէս կը չիթին աչքը այն մթութեան մէջ, որ շուտ մը անկարող կ'ըլլայ մարդ որոշելու թէ ո՞ր կողմ կը գտնուի։ Մինչեւ անգամ սամուրի թակարդ լարող յոյժ փորձառու անձինք չեն համարձակիր մոնել այն թանձրախիտ ծառերուն մէջ առանց շարունակ իրենց տապալներով տապալելու զանոնք եւ ձաճայ բանալու իրենց։ Եթէ որսորդը անգամ մը կորսուի հոն, դուռն ուրեք կը գտնէ դուռս ելլելու ձաճայ մը, եւ թշուառութեամբ կը մննի անօթութեանէ կամ ցուրտէ։ Բնիկները հեռի կը կենան այդպիսի տեղերէ եւ զանոնք կը կոչեն այնպիսի անունով մը որ կը նշանակէ «միտքը կորսնցնող տեղեր»։

Վիճաբանութիւնը շատ վայելուչ կերպով փակեց Ուաշինկթընցի փրոֆէսոր Ֆէրնանու, սքանչելի բանախօսութիւնով մը, եւ ցուցուց թէ ինչպէս, կանխագոյն դարերուն մէջ, անտառները ծածկած էին ցամաքային բոլոր հողերը, եւ կլիման այնպիսի աստիճանի մը հասուցած էին որ հիմա անծանօթ է։

Ի սկզբան մարդկային էակները անտառները կը բանային անկանոն կերպով, իրենց համար փոքր տեղեր կը մաքրէին, բայց կամայ կամայ կրակի օգնութեամբ եւ իրենց

թիւին աւելնալովը յաջողեցան անոնց յաղթել վերջապէս: Բայց ծանր չարիքներ կը հետեւին անտառներուն ջնջուելէն, եւ հիմա խնդիրն այն է թէ ինչպէս սնուցանելու, պաշտպանելու եւ պահպանելու է դանոնք:

ԻՆՉՊԵՍ ԵՐԳՉՈՒՀԻ ՄԸ ԵՂԱՒ ՓԱԼԻՆԷ

Երբ Փալինէն Լուքսա ութ տարեկան էր միայն, իր երգելու կարողութեան դիպուածական մէկ հանդէսէն հասկցուեցաւ թէ նա նշանաւոր երգչուհի մը պիտի ըլլար: Փոքրիկը Վիեննայի գեղարուեստական մէկ մասնաւոր դպրոցին կէս թոշակ վճարող աշակերտներէն էր, վասն զի ծնողքը, թէպէտ ազնուապետական ընտանիքէ, շատ աղքատ էին եւ կարող չէին վճարել սովորական թոշակը: Փալինէն քաջ ուսանող մը չէր եւ շատ պարզ կենցաղ ունէր: Աղքատութիւնը, բթամտութիւնը եւ գեղջկութիւնը անշատ կը պահէին զնա իր աշակերտակիցներէն եւ հետի՝ ուսուցչաց հոգածութենէն: Միայն մէկ անձ ուշադրութիւն տուած էր անոր, Հայր Եէսթրապէք, ծերունի քահանան, եւ դպրոցին կրօնային դաստիարակը: Անոր սահմանուած էր ըսել այդ աղջկան թէ պէտք է որ երգիչ ըլլայ, եւ այսպէս համբաւ եւ հարստութիւն ձեռք բերէ:

Իր աշակերտակիցներուն չաքաւական երգի դասերը երջանկութեան ժամեր էին: Ինք իր բերանը պիտի չբանար երգելու համար — երգի դասերը կամաւոր էին, այսինքն աշակերտները յաւելուածական տուրք մը վճարելու էին դպրոցին, թէպէտ նա արտօնեալ էր ներկայ գտնուելու, պայմանաւ որ երաժշտական զիրքերը եւ գործիքները ներս դուրս տանէր: Բայց Փալինէն տան մէջ առանձին ինքիւրեն վարժութիւն կ'ընէր երկար եւ բարձր երգելով երբ վատա՛ կ'ըլլար թէ մայրը պիտի չլսէր: Ինքնակենսագրութենէ մը որուն մէկ թարգմանութիւնը հրատարակուած է Պոլսէն Թէֆթէֆի մէջ, կը քաղենք համառօտիւ պատմութիւնը թէ ինչ եղաւ այդ ինքնակրթական երգի դասերուն արդիւնքը:

Օր մը երբ տարեկան քննութիւն կը կատարուէր, Փալինէն կը նստէր ամենէն ետքի նստարանին վրայ, պատուհանի ճերմակ կտաւէ վարագոյրէն շինուած հանդերձ մը հագած: Մայրը կարող եղած չէր ճերմակ հանդերձ դնել այն հանդէսին վայել: Եւ ահա յանկարծ աղջկան անունը կարդացուեցաւ: Ոտք ելաւ նա, կարող չեղաւ քննիչին հարցումներուն պատասխանել եւ նստաւ լալով, մինչ աշակերտակիցները եւ հանդիսականները կը ծիծաղէին: Յետոյ սկսաւ երգի քննութիւնը. դասին մէջ զրտնուող բոլոր աշակերտները ոտքի վրայ ելան ցուցնել իրենց երգելու կարողութիւնը: Փալինէն ալ ոտքի վրայ ելաւ, թէպէտ տնօրէնուհին բարկացայտ աչուրներով նշան ըրաւ անոր որ տեղը նստի: Իւրաքանչիւր աշակերտ իր երգը կ'երգէր երբ կը տրուէր իր անունը: Ամէնն ալ նստան իրենց տեղերը աւելի կամ նուազ քաջալերութիւն լսելով ուսուցիչէն, բայց կը թուէր թէ փոքրիկ Փալինէն ոչ ոք ուշադրութիւն կ'ընէր: Անխօս եւ արտասուածոր աչուրներով եւ աղաչական նայուածք մը ուղղած էր նա Հայր Եէսթրապէքի երեսը, որ քաջալերական չեղող մը ըսաւ, «Մա փոքրիկ աղջիկը պէտք է երգ մը երգէ մեզի»: «Բայց չկրնար երգել. Փալինէն երբեք դաս առած չէ», պատասխանեց տնօրէնուհին: «Հոգ չէ, թող երգ մը երգէ», ըսաւ միւսը: Յետոյ

աղջկան դառնալով՝ ըսաւ, «Ինչ կրնաս երգել»:

Աշխարհ Փալինէնէն եղաւ երբ լսեց այդ խօսքը: «Կրնամ երգել ամէն ինչ որ միւսները երգեցին», ըսաւ հպարտութեամբ մը, եւ մեծ համարձակութիւնով որ զինքն ալ հիացուց:

«Շատ լաւ, երգէ տեսնեմ», վառ հայլաֆէրէ լէն երգը:

«Ես երբեք աւելի աղէկ երգած չէի քան այդ կէսօրէն ետեւ», կ'ըսէ Լուքսա: «Երբ լինցուցի առաջին երգս եւ ծափահարութիւններն աւանջս լեցուցին, ուրիշ մը սկսայ, յետոյ ուրիշ մը եւ չեղարեցայ մինչեւ որ տեսայ ամենուն խոնուիրը մօրս շուրջը, որք կը սեղմէին անոր ձեռքը եւ կը շնորհաւորէին զնա ալպիւսի գոհարի նման դուստր մը ունենալուն համար:

«Երբ մօրս քով գացի, զէր, կարմիր եւ ընտով մարդ մը յայտարարեց բոլոր դպրոցին թէ արտաքոյ կարգի տալանք մը ունիմ, որ պէտք է մշակուի ծախք չխնայելով: Ինչպէս յետոյ հասկցայ, նա էր Եոզէֆ կոմս, հռչակաւոր երաժիշտը:

«Հիմա բաղդա աղէկի դառնալ սկսած էր: Կոմսը զիս տուաւ Սուրբ Կարողութիւն կեկեղեցւոյն Եոզէֆ Ռուփրէխթի երաժշտապետին քով որ դաստիարակեց զիս: Անոր խնամոց ներքեւ այնպիսի արագ յառաջդիմութիւն ըրի որ երբ թիէթիէնս հռչակաւոր երգիչը յանկարծ հիւանդացաւ, կարող եղայ անոր տեղը բռնել եկեղեցական երգեցողութեան մէջ առանց առաջուց վարժութիւն ընելու: Ես առաջ լսած ալ չէի անոր վրայ, բայց կ'երգէի բոլորովին երաժշտական խաղերուն նայելով, մինչ տակաւին տառերկու տարեկան էի: Այս է ճշմարիտ պատմութիւնը թէ ինչպէս երգչուհի մը եղայ»:

«ՍՔԱՅԱՆՏԵՐ» ԿՈՉՈՒՍԾ ՀՐԵՒՁՈՅՑ ԳՈՐԾԻՔԸ

Կան հրդեհ մարելու կազմածներ եւ անոնց կիրառութեան եղանակներ, որոց մէջ Պերլինի հրշիջոցներն ի Գերմանիա, անտարապետ գերազանց են բոլոր միւսներէն: Այս կազմածներուն մէջ ամենէն նշանաւորն է կրակի «սֆալթեր» կոչուածը: Սֆալթեր բառը կը նշանակէ կամ սնամէջ մարդ, կամ խոռոչ՝ որ մարդ կ'ընդունի իր մէջ, եւ ընդհանրապէս կը գործածուի այն անթափանցելի նիւթին որով սուզակը կը հագուի եւ այնպէս կ'իջնէ ջուրին մէջ: Կրակի «սֆալթեր» նման է սուզակի «սֆալթեր»ին, մի միայն տարբերութիւնը ուրիշ նիւթէ չինուելն է: Կրակի «սֆալթեր»ը ասքեստէ եւ ձգախիթէ կը շինուի եւ բոլորովին զերծ է կրակի ազդեցութենէ: Ոչ կրակ կ'առնէ եւ ոչ կրակի տաքութիւն կ'առնէ: Ասքեստ, կամ որ նոյն է՝ «սֆալթեր» հագնողը հանդիստ կրնայ պառտիլ ճարձատող բոցերու կամ թանձր ծուխի մէջէ, կատարելապէս զերծ այրելէ կամ հեղձամահ ըլլալէ: Գլխանոցը միւս հանդերձներէն անշատ շինուած է, եւ ճիշդ յարմարեցուած է անոնց, եւ այնպէս կապակցուած՝ որ օդ երբեք չանցնիր: Ապակի տախտակ մը որ մասնաւոր խնամով պատրաստուած է եւ կրակի կը տոկայ եւ չը կտորի, զլխանոցին ճակատը զետեղուած է, եւ հագնողը յոստակ կը տեսնէ անոր մէջէն: Այսպէս հրշիջոց անձին օդ կը մատակարարուի, ճիշդ ինչպէս որ կը մատակարարուի ջուրին տակ սուզողին որ կը գործէ հոն, խողովակի մը միջոցաւ, որուն մէկ ծայրը գետնին երեսը

կը թողուի եւ միւս ծայրը՝ զլխանոցին մէջ:

Գրեթէ հարկ չկայ ըսելու թէ «սֆալթեր»ն պատրաստուելուն նպատակը չէ հասարակ ապագանութիւն մը ըլլալ Պերլինի մէջ հրշիջոցներուն համար, երբ անոնք կրակին հետ կը մաքառին: Թերեւս մէկ ընկերութիւնը միայն մէկ «սֆալթեր» ունի: Եւ այն հրշիջոցը որ ունի հատ մը, կը համարուի թէ կը կատարէ մասնաւոր կամ բացառիկ գործ մը: Երբեմն երբեմն հրդեհներու ժամանակ, ինչպէս ամէն մարդ դիտէ, տան կամ պանդոկին մէջ մասնաւոր սենեակ մը ուր ընակիչներ կը գտնուին, կրնայ այնպէս պաշարուիլ բոցերէն, կամ լեցուիլ հեղձուցիչ ծուխով, որ ներսը գտնուողներուն ապագանութիւնը կ'ըլլայ, վասն զի աղաւտել ուղղող իր կեանքին կորուստն ալ պիտի աւելցնէ անոնց կորուստին վրայ: Ասոր նման կացութեան մը համար, որ հազուադէպ չէ, «սֆալթեր» հնարուած է: Հըրշիջոցը կը հագնի «սֆալթեր»ը, անվնաս յառաջ կը վազէ ծուխին եւ բոցերուն մէջէն, ուր հասարակ հանդերձներ հագնողը չէր կրնար ապրիլ վայրկեան մը անգամ, եւ կ'աղաւտէ բոցակէզ չէնքին մէջ գտնուողները որք անշուշտ պիտի կորսուէին: Իր հետ կը տանի ձգախիթէ եւ ասքեստէ մէկ երկու տոպրակ որք կը կոչուին «կեանք աղատող տոպրակներ», եւ չէնքին վտանգի ենթարկեալ բնակիչները անոնց մէջ դնելով կամ իր հետ դուրս կը բերէ, եթէ թեթեւ են մարմնով, եւ կամ զանոնք պարուանակող տոպրակը կը կախէ իրեն օդ հաղորդող ասքեստէ խողովակէն եւ ուրիշ գծէ մը որով տոպրակը վարը գտնուող հրշիջոցներուն հետ կապակցութեան մէջ կը դրուի, եւ պատուհանէն դուրս թող կուտայ դէպ ի հաստատուն գետինը: Հարկաւ նա այս միջոցին գետնին վրայ գտնուողներէն օգնութիւն կ'ընդունի:

Շատ կեանքեր ազատուած են Պերլինի մէջ «սֆալթեր»ի գիւտէն հետէ, զորս անկարելի էր ազատել հասարակ եւ սովորական միջոցներով:

ՅԵՐԱԿՈՒԹԻՒՆՔ

ՎԵՐ. ՄՐ. ՆԱԲ

Մարտ 12-14 օրերն (Ն. Տ.) նշանաւոր միանգամայն տխուր էին, վասն զի առաջնոյն մէջ Վեր. Մր. Նաբ կ'ընկէ իւր մահահանգուն ի խոր սուգ համակելով իրեններն, Բաղիշաքնակ Ամերիկացիներն, եւ տեղւոյն համայն քրիստոնեաներն, աւետարանական եւ լուսաւորչական: Մարտ 12ին Աստուած առ ինքն կոչեց իրեն նուիրուածներէն այս բաղմարդիւն եւ մեծ պաշտօնեայն, որ 37 տարիներէ ի վեր Ամերիկեան Պորտի առաքեալն էր ի Բաղէշ: Ոչ ոք լսեց այս մահը առանց զգալու թէ այն ոչ միայն զԲաղէշ՝ հապա նաեւ բովանդակ քրիստոնեայ աշխարհն կը զրկէ իւր լաւագոյն անդամներուն մէկէն: Վասն որոյ որչափ որ շատ զգացուեցաւ այս կորուստն՝ այնքան եւս մեծ եղաւ յուզարկաւորութեան հանդիսին շուքը:

Յուդարկաւորութիւնն կատարուեցաւ նշանակաւ աւուրց վերջնոյն մէջ, Հանդիսաւոր պաշտօնը պիտի կատարուէր Աւետարանականաց հոյակապ ժողովարանին մէջ առաւօտեան ժամը իննին (Ը. Ե.), բայց ծով բաղմութիւնն, որ առջի օրէն իսկ սկսած էր դալ եւ ժողովարանին, միսիոնարական տուներու եւ դպրոցներու շուրջ պատուաքիւ:

Մարտ 14-ի այդուհի, մութ ու լոյս ժամերէն ակսեալ, ամէն կողմէ դիմեց եկեղեցիին, զըս- բոցներն եւ սգոյ տուններն :

Նախնախապարաստական պաշտամունք, արուն մասնակցիլ, տեղւոյն անձկութեանն համար, հրաւիրուած էին միայն Աւետ. եւ Հոռ. եկեղեցեաց ներկայացուցիչ երեսփո- խանք, սարկաւազուհիք, ուսուցիչք եւ բարձրագոյն վարժարանի Ա. կարգի սա- նունք, տեղի ունեցաւ ի տան հանգուցելոյն ի ներկայութեան իւր բոլոր սիրելեաց եւ հայրենակցաց : Սոյն տնային պաշտամունք կատարուեցաւ անգղիերէն լեզուաւ ձեռամբ Վեր. Քոլի : Յետ այս պաշտաման որ սկսած էր ժամ 8½-ին՝ դադարը բարձեալ յուս Աւետ. սարկաւազաց առաւ իւր յամբ քայլը դէպ Աւետ. եկեղեցիին, ամենուն առջեւէն ունե- նալով զՎեր. Մր. Քոլ, բարձրագոյն վար- ժարանի ամբողջ աշակերտներն եւ աղագային ու Աւետ. ուսուցիչներն, իսկ ետեւէն՝ սգա-ւորներն, եւ աւելի ետեւէն հանդիսատես ժողովուրդի բաժին մը : Կարճ ճամբուն մէջ դադարակիր թափօրին, դպրոցի բակը մտնող մեծ դռնէն, անցնելու տունն, միացաւ թա- փօրն աղագային եկեղեցւոյ որ կը բաղկանար երեք եկեղեցեաց երեք երեցներէն ու իրենց երգեցող խումբէն, ամէնն ալ զգեստաւոր- ուած : Դասն երկացանց եւ տիրացուաց սկսան երգել տխուր շարական մը որ դողցես մահ- ուան բուրուսն ունէր եւ սարսուռ մը կ'ըն- թացունէր լսողներու մարմնոյն մէջ : Այս- պէս ստուարացած թափօրը ծովացած ժո- ղովորեան աջ եւ ձախ բաժնուած երկու կարգերուն մէջ մնացած ճամբէն կը կատա- րէր իւր յամբ ընթացքը, մինչդեռ զանգակն ալ տխրագին կը հնչէր : Քանի մը վայրկեանի մէջ ժողովարանի զոյգ դռներէն խուփելով մտնող երկսեռ ամբողջ լեցուց զայն ամբող- ջովն, մեծ բազմութիւն մ'ալ դուրսը մնաց 3½ ժամ տեւող պաշտաման ամբողջ միջո- ցին : Հոռակ ուրեմն զանգակի ձայնով եւ Վեր. Մր. Քոլի խօսքով լռեց շուշուր :

Բարձր բեմին վրայ՝ որ կը նայի այր եւ կին մարդոց կրկին կարգերու վրայ, մին վերը եւ միւսն վարը, պատկառելի դիրքով կը կենան վեց հոգիք : Մին է Վեր. Քոլ. երկուքը աղագային կղերներէն եւ երեքը Աւետ. ժողովրդեան երեսելիներէն : Ամենէն մեծ պակասը, որ ամէն օրերու պէս կը նըշ- մարուէր եւ սոյն հանդիսաւոր օրուան մէջ աւելի զգալի կ'ըլլար, էր Աւետ. եկեղեցւոյ կողմէն օրինաւոր պաշտօնէի, հայ հովուի մը չգոյութիւնը : Ուստի Վեր. Քոլ կը հանդի- սանար առաջնորդ սոյն հանդիսի, ուր սգա-ւոր մը սեպուելու էր : Հանդէսն սկիզբն առաւ յառաջնմէ յօրինուած ծրագրի մը համաձայն : Նախ՝ Վեր. Քոլ կարդաց, «Եւ ձայն մը ըսաւ, Կանչէ. ամէն մարմին խոտ է եւ մարդուն բոլոր փառաւորութիւնը խոտի ծաղկի պէս » Աղօթեց, եւ ապա ըսաւ սպայէս. «Ես չպիտի խօսիմ առաջ ինչպէս թերեւս կ'ակնկալէք. նախ՝ վասն զի կոտրած սիրտս բաւական անկարող կ'ընէ զիս, եւ երկրորդ՝ վասն զի իրաւունք է որ ինծմէ առաջ խօսին ոյք ինծմէ աւելի վայ- լած են հանգուցելոյն ընկերակցութիւնը : Ես տասներեք տարիէ ի վեր միայն ունեցած եմ զայն ընկեր, իսկ այս բեմին վրայ կե- ցողներն իբր 37 տարիէ ի վեր ապրած են անոր հետ » Այս հակիրճ խօսքերէն վերջ ընթերցում, աղօթք եւ երգեցողութիւն չղաւ : Յետ այնորիկ Աւետիս աղա Կակոսեան խօսեցաւ նա իմաստով. «Արեւմուտքի, մաս- նաւորաբար Ամերիկայի բարի քրիստոնէից

համակրութիւնն արթնցաւ առ մեզ եւ մեզի զրկեց պարզ Աւետարանն ի ձեռն ունեցող անձեր : Այս անձինք եկան առ մեզ միակո- նար, այսինքն՝ առաքեալ, անուամբ : Այս- պիսեաց մին էր Վեր. Նաբ որ քաղաքս եկաւ 1858ին : Ըսել է թէ 37 տարուան միսիոնար մ'է մեր մէջ : Օրհնեալ ըլլայ իր անունը : շատ բան ըրաւ մեզի համար : Ես որ իր առաջին աշակերտն ու հետեւողն եմ եղած՝ շատ բան կրնամ ըսել անոր վրայ, բայց կը բաւականանամ յիշելով միայն իր մեծա- մեծ գործերը : Այս հոյակապ ժողովարանը որուն մէջ հիմա կը խոնի հանդիսականաց դոյս մեծ բազմութիւնը, իւր գործն է : Այս շէնքին դրացի երկու սեռին երկու դպրոց- ները իր գործն են, ինչպէս որ արագան դպրոցէն մինչեւ հիմա դուրս ելածներն ու Աւետարանի գործին գործակցողներն եւս առ հասարակ իւր աշակերտներն են : Այս- պէս կրնանք ըսել նաեւ իրական դպրոցին համար որոյ վարիչ շնորհափայլ Միս իլի քոյրերն ինքն եղաւ պատճառ բերելու Ամե- րիկայէ : Գիւղերու մէջ կատարուած կրօնային գործոց դռներն բացողն եւս ինքն էր : Բայց այս մարդը դիւրաւ չկատարեց այս գործերը : Կրեց դժուարութիւններ, թշնամութիւնք եւ հալածանք որոց նկարագրութիւնն ընել զիւրին բան է. եւ հիմա որ հոս կը պառկի՝ ինձ կը թուի թէ այդ ծանրութեանց ներքեւ սպառած կը պառկի : Այլքս դարձունելով այս մեծ բազմութեան վրայ կը զգամ իբր թէ հրաշք մ'է որ կը տեսնեմ : Համբաւ չեմ՝ բայց հազարէ աւելի կ'երեւի աշաց առջեւ եկած մարդոց թիւը : Բան մը՝ որ կը ցուցնէ հանգուցելոյն հիմակուան վայլած յարգանքը եւ սէրը իբրեւ տրիտուր իւր օգտակարու- թեան : Ինչ չըլլում ժամանակաց, գովեալ լինի Աստուած, որ պատուական կ'ընէ իւր սուրբերուն մահը : Վեր. Նաբ, իր սերուն- դէն իբրեւ իրեն յաջորդ մեր մէջ կը թողու երկու հոգի, մեծ որդին Վեր. Շորճ եւ մեծ դուստրը, շնորհափայլ Միս Կրէյս » :

Աղագային ուսուցիչներէն Տուտուխեան էֆ. : «Ապերախտութիւնը սրտի սնանկութիւնն է : Հայերը շատ բանեբու մէջ աղքատ ու անանկ են, բայց չէ թէ երախտադիտութեան մէջ : Մինչդեռ կը նայինք այս դադարին վրայ՝ չենք կրնար չզգալ թէ ամբողջ մեր ժողո- վուրդը, բայց ի մասնաւորի այս նահանգի հայ ժողովուրդը մեծ կորուստ մ'է ըրած, վասն զի կորուսած է հոյակապ բարերար մը, աստի ի Մուշ, Մուշէն Պուլանդ, Պուլանդ- գէն Ախլաթ, Ախլաթէ մինչեւ իտլիք հայ ռամիկ եւ խեղճուկ ժողովրդեան մէջ զըս- բոցներ եւ եկեղեցիներ կանգնող եւ մեր տոհմին մտքի եւ հոգւոյ լոյս սփռող մը : Ահա այսչափ օգտակար մարդ մ'է այս հան- գուցեալը : Մր. Նաբ այն մարդն է որ հոգե-ւոր սովածներ ամէն օր կենաց հացով կե- րակրելով հանդերձ շատ որբեր եւ որբեւա- րիներ հագուեցուց. եւ սնուց եւ մանա-ւանդ սովի տարիներուն մէջ նիւթական հացով հարկւրաւոր կեանքեր պահեց : Մր. Նաբ այն մարդն է որ թէեւ Ամերիկայի մէջ ծնաւ բայց մեր երկրին մէջ ապրեցաւ ու մեռաւ, գլխոյ բաղում գործեր գործելով մեր մէջ եւ մեզի համար : Բարեկամք, ձեզմէ ո՞վ իւր կեանքէն 37 ամիս, ըսենք իսկ 37 օր յատկացուց ծառայելու հանրութեան : Բայց այս մարդն տուաւ առ այդ 37 տարի- ներ : Գիտէք. 37 տարիները կեանք մ'են, ամբողջ կեանք մը, եւ ուստի այս մարդն իւր ամբողջ կեանքն տուաւ մեզի համար : Յիշեցէք ինչ որ, ըսի : Ամերիկացի մը իր

ամբողջ կեանքն, լի բարեպաշտական եւ մարդասիրական գործերով, մեզի համար գործածեց մինչեւ իւր վերջին շունչն, ու հիմա՝ մեռնելէն վերջն ալ՝ իւր ոսկերքն կը խառնէ մեր հարց ոսկերց հետ : Մր. Նաբ այն մարդն է որուն յիշատակը մոռնալ մեղք է մեզի » :

Աւետարանականներէն Պրն. Յարութիւն Պաղտասարեան. «Եղած եմ իւր աշակերտը եւ ապա ընկեր ուսուցիչ մեր վարժարանին մէջ. հետեւաբար քաջ կը ճանչնամ զինք թէ՛ իբրեւ աշակերտ եւ թէ՛ իբրեւ գործա- կից : Այն բոլոր տարիներուն մէջ որ իւր հետ անցուցի՝ համոզումս նոյն մնաց, իսկ համարումս ամէն օր շատցաւ իւր վրայ, թէ սա էր տրպար մարդ եւ տրպար քրի- տոնեայ, բոլորովին անշահասէր եւ միայն ընկերասէր : մարդ՝ որուն մէջ ընաւ նեն- գութիւն չկար, մարդ՝ որ երկրի վրայ կ'ապ- րէր բայց լոկ երկինքը կը ճանչէր : Նեղու- թեանց մէջ չունէր ուրիշ ապաւէն բայց շնորհաց աթոռը. ուրախութեան մէջ եւս Աստուծմէ զատ չունէր ուրիշ աւելի մտե- լիմ մը որուն յայտնէր իւր գոհունակու- թիւնը : Համբերութեան եւ ներողամտու- թեան մէջ չեմ ճանչեր իրեն պէս մէկը : Իւր 37 տարուան կեանքին մէջ չեմ յիշեր մէկ մը որուն սիրտը վերաւորած ըլլայ դէթ արդար յանդիմանութեամբ. զուտ սէր էր : Աս- տուծոյ առջեւ ոչ ոք անմեղ է, բայց մեզի մարդոցս հետ բաղդատելով կրնամ ըսել թէ մեղք չունէր : Ինչ որ թերեւս կրնայ հա- մարուիլ իրեն թերութիւն մը, սա էր թէ զինքը բոլորովին կը մոռնար եւ առ անձն ունեցած պարտուցը միայն կը թերանար, վասն զի իր մտածումը Աստուծոյ եւ ընկե- րին միայն դարձուցած էր, եւ տակաւին միշտ ինքզինքնէն դժգոհ էր : Իցիւ թէ այժմ բացուէին իւր աչքեր տեսնելու իր ըրած օգուտը » :

(Շարունակելէ) Պիթիս ՄԻՀՐԱՆ Յ. ԳԱՐԻԲԵԼԵԱՆ Մարտ 6/18, 1893

ՀՈՂԻ ԱՌԵՏԱՐԱՆԱԿԱՆ ԳՈՐԾԸ

Երեսունեւեօթը տարիէ ի վեր այս գիւ- ղին մէջ Աւետ. պարզ ճշմարտութիւնն կը քարոզուի : 1858 նոյ. 26ին խարբերողի Պրն. Կարապետ Տէր Դասպարեան անձնու- րացութեամբ ամէն նեղութիւն ու հալա- ծանք յանձն առնելով ակսեց ազէտ ժողո- վրդեան մը քարոզել խաչեալ Փրկիչն :

Քիչ վերջ, իւր անխոնջ աշխատութեամբն պարզ Աւետարանի լոյսի ցոլացումներ տես- նուեցան հոս : Տակաւ առ տակաւ լոյսը պայծառացաւ եւ շատ անմահ հոգիներ ընդունեցին պարզ Աւետարանը : Քարո- ղիչը իր երկու երեք տարւոյ աշխա- տութեան պտուղը տեսնելով աւելի քաջա- լերուեցաւ եւ սկսեց աւելի եռանդով դո- ծել : Որպէս զի Տէրոջը գործն հաստատու- թիւն գտնէ, քանի մը եղբայր աշխատակ- ցութեամբ պատրաստեց մատուռ մը : Անդ կը հաւաքուէին աղօթքի ժողովներ ընելու : Երբ ժողովուրդին բազմանալը եւ շատ ու- րիշներու ժողովի գալու փափաքն ու տեն- ջը տեսնուեցաւ, թէ՛ ժողովրդեան եւ թէ՛ պաշտօնէին քաջակրութիւնն կրկնապատ- կուեցաւ :

Պրն. Կարապետ աշխուժութեամբ կը գոր- ծէր, եւ անպատմելի ուրախութեամբ կը լեցուէր երբ կը տեսնէր իր սերմանած ճըշ- մարտութեան սերմին միոյն փոխարէն տառնապատիկ պտուղ յառաջ բերելը : Ժո- ղովի նոր. եկող, եղբայրներու հետ առան-

ձին կը խօսակցէր եւ անոնց կը ցուցնէր ճշմարտութեան պատուականութիւնն: Ժողովուրդին շատնալուն համար նեղ եկաւ յիշեալ աղօթատեղին: Ուստի նոր աղօթատեղի մը եւ երկրատուն մը շինելու ձեռնարկեցին: Միտինարաց եւ այլ բարեսէր անձանց նուէրներովն եւ ժողովուրդին աշխատութեամբն յաջողեցաւ այս ձեռնարկը: Երբ ժողովարանին եւ երկրատան շինութիւնը լինցաւ, Պրն. Կարապետ Տէր Գասպարեան հովիւ ձեռնադրուեցաւ փոքրիկ հօտին: Տէրը զործն օրէ օր անդալի յառաջդիմութիւն կ'ունենար: Պատուելիին տասը տարւոյ աշխատութեան արդիւնքն եղաւ երկու հարիւրէ աւելի ժողովուրդ մը, որուն քառասուն հարիւր հաղորդագրան անդամ եւ զած էին: Մէկ երկու տարի եւս այսպէս յաջողութիւն. բայց աւագ, «Հովիւն կը զարնուի ու հօտին ոչխարներն կը ցրուին»: Պատ. Կարապետ թողելով իր տասներկու տարւոյ աշխատանքը կը մեկնի իր յաւիտենական տունը իր աշխատութեան վարձքն առնելու: Մանուկ ժողովուրդն կը կորսնցնէ իր առաջնորդն, «Ո՞վ պիտի ըլլայ մեզ առաջնորդ», կը գոչէ, «մեր հոգեւոր հայրն մեզ որք թողուց»: Պատ. Կարապետի մահէն ետքը այս ժողովուրդը գրեթէ 12 տարի իր կեանքն անցուց հինգ առ ժամանակեայ պաշտօնէից հետ, որոնք իրենց աշխատութեան մեծ մասը տուին յուսահատեալ ժողովուրդը քաջալերելու:

1882ին Պրն. Յակոբ Օղկասեան եկաւ անոնց իրեւ թարգման: Պրն. Յակոբ եւս իւր տասն տարիներ աշխատեցաւ այս ժողովուրդին մէջ եւ մեծաւ կարճատեւ հիւանդութենէ մը ետեւ, Ս. յայտն հին վերջին նոր հարուած մը տրուեցաւ եւ վերջը նորոգուեցաւ: Խղճուկ ժողովուրդն փնտոց ճարտար եւ վարպետ բժիշկ մը որ կարենայ խոցուած սրտերու ցաւերն մեղմացունել, Արտասուալից աչքերով խեղդուկ ձայնով մը աղաղակեց, «Տէր, դուն վշտացուցիր, դուն ուրախացուր զմեզ»: Եւ Տէրն այցելեց զանոնք յիշելով իր խոստումը, «Խնդրեցէ՛ք եւ պիտի տրուի ձեզի. փնտոցեցէ՛ք եւ պիտի գտնէք. դուռը զարկէ՛ք եւ պիտի բացուի ձեզի» (Մատ. է. 7-8): 1894 ապրիլ 1ին մեծ ուրախութեան օր մը եղաւ մեր ժողովրդեան համար: Ամէն ոք կ'աճապարէր մանել Աստուծոյ տունն, զի հոն կանգնած կը տեսնուէր հովիւ Պատ. Աստուածատուր Թովմազեան, որ կը խոստանար խնամօք հովուել հօտին ցրուած գառնուկներն: Պատ. Աստուածատուր, իր սովորական աշխոյժ գործունէութեամբն սկսեց գործել Տէրոջն այգւոյն մէջ: Յետոյ շատեր փափաքանօք յաճախեցին Աստուծոյ տունը, որպէս զի լսեն Պատ. Աստուածատուրի մեղմ սակայն ազդու քարոզները:

Այս մեր երէց պապային ներկայ քրտնաթոր աշխատութիւնն կը խոստանայ մեզ լաւ ապագայ մը, եւ շատ չանցած հոգեւոր մեծ բարեփոխութիւններ պիտի տեսնուին այս ժողովուրդին սրտի, մտքի եւ հոգւոյ վիճակին մէջ. ուստի աղօթենք եւ սպասենք:

Հոգի, Խարբերդ ԱՆԴՐԵԱՍ Յ. ԳԵՐԳՈՐԵԱՆ
Ապրիլ 12, 1895

ՄԱՆԱԳՈՅԺ

Ոչ եւս է Սարգիս եղբայր Նէնէճանեան, ութնամեայ բարի եւ հանճարեղ ծերունին, որ իւր բարի բարի յատկութիւնն

ներով, նա մանաւանդ իր հնարագիտական հանճարով, շրջակայ քաղաքներու մէջ իսկ հանրածանօթ էր: Իր ետեւ կը թողու հանուրց սիրելի անուն մը, բարի աղքեցութիւն եւ յիշատակելի օրինակ: Իր բոլոր ծանօթները կը վկայեն ծերունիին քրիստոնէական գոհացուցիչ վարուց, առաքինութեանց, հոգեւոր արթնութեան եւ ամեն տեսակ բարեմասնութեանց, եւ երեցին հետ կը ձայնակցին ըսելով թէ նորա փրկութեանը համար տարակոյս չունին:

Թաղման հանդիսին ներկայ էր խոռոչ բազմութիւն: Վեր. Արմենակ Սիմոնեան իւր հոգեւունջ քարոզը, որոյ բնաբանն էր «Բարի պատերազմը պատերազմեցայ, ընթացքը կատարեցի, հաւատքը պահեցի, այս սուհետեւ կը մնայ ինձի արդարութեան պըսակը» եւ թաղման արարողութեան առաջին մասն աւարտելէ ետքը, յանձնեց վերջին եւ պատուաւոր մասը Լուսաւորչական սրբակրօն հարց: Գեր. Ներսէս Վ. Բզնունի իւր շնորհալի խրատականէն, հանգուցելոյն բարեմասնութիւնները յիշատակելէն եւ սըզաւորաց համար մխիթարութիւն մաղթելէն ետեւ մարմինը գերեզման իջուց կրկնելով աստուածային անյղիւ վճիռն. «Հող է՛ր եւ ի հող դարձցիս»:

«Բաց ծոցդ հիմա ով գերեզման», երգուելէ վերջ, Վեր. Խաչատուր Տամազեան, հանգուցելոյն սգակիր մտերիմ բարեկամը, ի դիմաց հանգուցելոյն վերաբերելոց, շնորհակալութիւն յայտնեց նախ Գեր. Ներսէս հայր սուրբին, արժանընտիր Տէր Բարսեղ քահանայ հօր եւ բոլոր արգոյ հանդիսականաց, եւ յետոյ աղղուապէս խօսեցաւ անխտրականութեան եւ փոխադարձ սիրոյ պէտքին վրայ:

Չմոռնանք ըսելու որ վիճակիս Առաջնորդ Գեր. Արիստակէս սրբազանը իւր ցաւակցութիւն յայտնած էր հանգուցելոյն վշտակիր բարեկամներուն:

Վեր. Արմենակ Սիմոնեան վերջաբան աղօթքովը բոլոր վշտացելոց, ի մասնաւորի հանգուցելոյն պանդխտութեան մէջ եղող որդւոյն համար, Հոգւոյն Սրբոյ մխիթարութիւնն հայցելէ վերջ, հրաւիրեց զՊատ. Խաչատուր Տամազեանն՝ արձակել ժողովուրդը առաքելական օրհնութեամբ:

Փղի ԱՆԴՐԵԱՍ ԻԳՆԱՏԻՍԵԱՆ
Մարտ 3/15, 1895

Մարտ 10ին նմանը չտեսնուած սաստիկ ձիւնախառն փոթորիկ մը եղաւ, երթեւեկութիւնը դժուարացան եւ բաւական մարդիկ քամիէն եւ փոթորիկէն հեղձամահ եղան: Այդ զոհերուն ամենէն ցաւալին էր Լիւլէճեան դերձաստանէն Մեծ. Աւետիս Էփ. 20-26 տարեկան որդին Պրն. Ռուբէն: Յիշեալն այնինչ թեւակոխած էր ամուսնական կենաց ասպարէզն, այնինչ ոկսած էր կենաց պարտէզէն փունջեր ժողովել. վերջապէս այնինչ սկսած էր իւր ծերունի հօրն թեւ ու թիկունք լինել եւ ահա անողորմ փոթորիկը կորդեց զնա անդթաբար, ի խոր սուգ համակելով ծերունի հայրը, համայն ծանօթները եւ բարեկամները:

Տէրը իր մխիթարիչ Հոգւով մխիթարէ այս եւ բոլոր ուրիշ սգացեալները:

Երիզա ԱՆԴՐԵԱՍ Յ. ԳԵՐԳՈՐԵԱՆ
Մարտ 20, 1895

ԲԻՍՏՈՆԵԱԿԱՆ ՎԱՐԴԱՊԵՏՈՒԹԻՒՆ

(Շար. «Աւետարան» 16-17 էջէն)

Հ. Բնէ կը հասկնանք «Մարգարէ Աստուծոյ պատկերին պէս ստեղծուած է» ըսելով:

Պ. Կը հասկնանք թէ ինչպէս որ Աստուծոյ ազատ կամքի տէր հոգեւոր եւ բարոյական էակ է, նոյնպէս ալ մարդս ազատ կամքի տէր հոգեւոր եւ բարոյական էակ է: Աստուած հոգի է, ուստի սխալ է «Մարդ ըստ մարմնոյ Աստուծոյ նման է» ըսելը:

Հ. Երբ կատարելապէս կը նմանինք Աստուծոյ պատկերին:

Պ. Երբ սուրբ ըլլանք ինչպէս որ Նա սուրբ է, ա՛յն ատեն կատարելապէս նմանած կ'ըլլանք անոր:

Հ. Մարդ ինչպէս կրնայ սուրբ ըլլալ:

Պ. Եթէ սորվի Աստուծոյ կամքը եւ կատարէ զայն:

Հ. Ինչ պարագաներու մէջ պարտիմք կատարել Աստուծոյ կամքը:

Պ. Պարտիմք կատարել Աստուծոյ կամքը մեր դէպ ի մեր անձը, դէպ ի մեր ընկերները եւ դէպ Աստուած ունեցած յարաբերութեանց մէջ:

Հ. Ինչպէս կը սորվինք Աստուծոյ կամքը:

Պ. Աստուծոյ կամքը կը սորվինք անոր գործերէն, մեր խիղճէն եւ Սուրբ Գիրքէն:

Հ. Աստուծոյ կամքը ինչպէս կը սորվինք անոր գործերէն:

Պ. Բովանդակ տիեզերքը եւ աշխարհս Աստուծոյ գործն են եւ անոր կառավարութեան ներքեւ կը գտնուին. ուստի եթէ տիեզերքին մէջ տիրող օրէնքները սորվինք, Աստուծոյ կամքը սորված կ'ըլլանք:

Հ. Մեր խիղճն ինչպէս կ'իմացնէ մեզի Աստուծոյ կամքը:

Պ. Երբ դործ մը պիտի կատարենք, մեր ներքի դին կը զգանք ձայն մը որ կ'ըսէ, «Չայս ընելու ես», կամ, «Ընելու չեմ», եւ գործը կատարուելէ ետքը նոյն ձայնը կ'ըսէ, «Չայս ընելու էիր», կամ, «Ընելու չէիր»: Այս ձայնը Աստուծոյ կամքը մեզի իմացնող խղճին ձայնն է:

Հ. Միշտ պէտք է հնազանդիլ խղճին ձայնին:

Պ. Այո, սակայն խիղճը բացարձակ առաջնորդ մը չէ. պէտք է մեզի ջանալ զայն լուսաւորել եւ դաստիարակել: Այսու առիւնայիւ մեր պարտքն է միշտ յարգել խղճին ձայնը:

Հ. Սուրբ Գիրքը ինչ կը կոչուի:

Պ. Սուրբ Գիրքը կը կոչուի «Կանոն հաւատոյ եւ վարուց»:

Հ. Ինչ ըսել է այս:

Պ. Ըսել է թէ հաւատքի եւ վարքի վերաբերեալ ամէն մէկ վարդապետութիւն կամ պատուէր պէտք է որ Սուրբ Գրքի ոգւոյն համաձայն ըլլայ: Եթէ ոչ՝ պարտական չենք զայն ընդունիլ:

Հ. Սուրբ Գիրքը քանի՞ մասերէ կը բաղկանայ:

Պ. Սուրբ Գիրքը կը բաղկանայ երկու մասերէ, որք են Հին Կտակարան եւ Նոր Կտակարան:

(Շարունակելի)

Այնթապ Յ. Գ. ԳԵՐԳՈՐԵԱՆ

ԱԶԴ

Միաբանական աղօթից ամսօրեայ ժողովը տեղի պիտի ունենայ յառաջիկայ երկուշաբթի օր, մայիս 6 (Ն. Տ.), Պայպը Հառուսի մատրան մէջ, ժամը 5 1/2ին ըստ Թուրքաց:

Բոլոր եղբարք եւ քորք կը հրաւիրուին ներկայ գտնուիլ սոյն հոգեւոր պաշտաման:

Սովորական աղօթքի ժողովը տեղի պիտի ունենայ վաղը, ժամը 8ին, Պայպը Հառուսի մատրան մէջ: Աղօթքի նիւթն է, «Ես քո զբայտէ պահել լսել եմ, բայց հիմա աչքս կը քննեմ քեզ»: Յոր. ԽԲ. 5:

ՀԱՆԴԵՍ ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ

Ապրիլ 22 քստ ցուց., եւ մայիս 4 քստ լատ. 1895

ՀԱՇՏՈՒԹԵԱՆ ԴԱՇՆԱԳԻՐԸ

Ռուսիա, Գերմանիա եւ Ֆրանսա առժամապէս նիդակացութիւն մը կազմած են Չինոս եւ Ճափոնի միջեւ կնքուած հաշտութեան դաշնագրին առթիւ, եւ միասնաբար բողոքած են Չինոս ցամաքէն մաս մը Ճափոնի յանձնելու պայմանին դէմ: Անդրիա չմիացաւ երեք պետութիւններուն հետ եւ չբողոքեց յիշեալ պայմանին դէմ: այս պատճառաւ խստիւ կը քննադատուի եւ կը պախարակուի շատ մը ոռւս եւ ֆրանսական թերթերէ: Թաւ, կէս-պաշտօնական թերթը, երկար յօդուած մը կը հրատարակէ ապացուցանելու համար թէ ծուռ, չար, անվայել եւ վերջապէս ամէն տեսակ գէշ բան է խզել եւրոպական համախոհութիւնը, եւ թէ այդ յանցանքն ահա կը գործուի Անգլիայէ: Պատերազմին սկիզբները անգլիական կառավարութիւնը միւս պետութիւններուն առաջարկեց միասնաբար աշխատիլ եւ վերջ մը տալ պատերազմին, սակայն չընդունուեցաւ այդ առաջարկը: Հիմա Անգլիա իր շահերուն յիշատակ բան մը չտեսներ չինեւծափոնական դաշնագրին մէջ, եւ ուստի բողոքով իրաւունք ունի չէզոք մնալու: Միւս պետութիւններուն գործողութեան ընդդիմանալու զիտաւորութիւն չունի, բայց չուզեր արշաւանքի մը ծախուց տակ մտնել եւ Ճափոնի թշնամութեան առիթ տալ, երբ այսպէս ընելու շարժառիթ մը չունի: Թաւ կը կարծէ թէ «դաշնագիրը բողոքովին կը խանգարէ զօրութեան հաւասարակշիւութիւնը Ծայրագոյն Արեւելքի մէջ, մնայուն սպառնալիք է Եւրոպայի շահերուն եւ ծանր բռնաբարութիւն մը այն պետութիւններուն իրաւանց որոնց ստացուածները սահմանակից են Չինոս:» Դիւրին է ըմբռնել թէ ինչո՞ւ կ'առարկէ Ռուսիա չինեւծափոնական դաշնագրին դէմ: Միշտ յայտարարած է թէ անկարող է Ճափոնի հաւանութիւն տալ որ հող գրաւէ Չինոս բուն ցամաքէն, եւ ուստի իր այժմու գիւրքը բողոքովին արամաբանական է. սակայն ինչո՞ւ Ֆրանսա եւ Գերմանիա, պատերազմին վերջ մը տալու համար աջակցիլ չուզէին ետեւ, կ'ուզեն հիմա Ճափոնէ կորզել անոր յաղթութեանց պտուղները: Իրենց շահերուն յիշատակ հասած չէ, եւ ինչպէս Սիւնպուի կ'ըսէ, «Դժուար է սա եզրակացութեան չգալ թէ իրենք զլխաւորապէս, եթէ ոչ զլիւսովին, շարժուած են ոչ ուրիշ բանով բայց եթէ Ռուսիոյ հաճելի ըլլալու բաղձանքով:» Այս տեսութիւնն հետզհետէ կարեւորութիւն կը ստանայ ֆրանսական աւելի շատ թերթերու քով: Նախ Սիւնպուի բողոքեց ֆրանսական միջամտութեան դէմ, ապա Ֆիկուս, Օլիւիէ եւ ուրիշ թերթեր: Ֆիկուս կը ցուցնէ թէ անպատեհ բան է բողոքել չինական հողոյ մէկ մասին Ճափոնի յանձնելու դէմ, քանի որ Ռուսիա ալ կ'աշխատի Չինոս երկրէն մաս մը իր ձեռքն անցընել: «Այսպէս», կ'ըսէ, «Չին Ճափոնի հետ հաշտութիւն կնքելու ազատ ըլլալու համար կը ստիպուի պատերազմին չմասնակցած երրորդ պետութեան մը յանձնել մաս մը այն երկրէն զոր յաղթական Ճափոն անոր արտօնած էր իր ձեռքը պահել:» Նաեւ կը հարցնէ. «Մենք զՉին իր դատապարտութենէն ազատելու մէջ ի՞նչ շահ ունինք: Միակ փաստը որ կրնայ մէջ բերուիլ սա է թէ Ռուսիա նախաձեռնարկ եւ

ղած է եւ մեր պարտքն է հետեւիլ. բայց տարօրինակ բան կ'երեւի որ մենք կը ձեռնարկենք հողային յանձնումներ արգելելու: Երբ մենք հրաւիրուեցանք մեր երկրին մէկ մասը օտարին յանձնել, Եւրոպա զմեզ անօգնական թողուց. եւ սակայն խնդիրը մեզի համար ասկէ շատ աւելի կարեւոր էր:» Օլիւիէ կ'ըսէ, «Ֆրանսայի միջամտութիւնն աւելի անհեթեթ գործ կ'երեւի երբ նկատենք թէ նախ մենք եղծեցինք Չինոս երկրային ամբողջութիւնը, գրաւելով Աննամ եւ Թոնքին, եւ ուստի ամենեւին չենք հասկընար թէ ի՞նչ իրաւունք ունինք Ճափոնի ըսելու թէ զգուշանալու է ընելէ ինչ որ ընելու օրինակը մենք տունք:» Ճափոնական կառավարութիւնը երեք պետութիւններուն բողոքին պատասխանեց յայտարարելով թէ, եթէ զիջանի իրենց պահանջումներուն, Ճափոնի ժողովուրդը ոտք պիտի ելնէ, որոնք ճաբոնական զօրաց յաղթութիւններէն արքիւ եղած՝ չեն ուզեր հաւանիլ ո եւ է զիջումի: Դիւանագիտական շրջանակներու մէջ սա համոզում մը կայ թէ Ճաբոն աւելի պիտի ընտրէ Ռուսիոյ հետ պատերազմիլ քան թէ հրաժարիլ հաշտութեան դաշնագրին այն պայմաններէն որ հողային խնդիրներու կը վերաբերին: Սիւնպուի կ'ըսէ թէ Ռուսիա առ այժմ ճափոնական ջուրերու մէջ համախմբած է 22 շուքեաւ 360 թնդանօթով եւ պահանջուած թուով ալ ծովային զինուորով, Վլադիվոսթոքի մօտերն ալ 20,000 ցամաքային զօրքով բանակ մը: Ծովային եւ ցամաքային այսպիսի զօրութիւն մը Ճափոնցիները վախեցնելու չբաւար, բայց եթէ Ֆրանսա եւ Գերմանիա Ռուսիոյ հետ միանան եւ պնդեն իրենց բողոքին վրայ, արդիւնքին վրայ տարակոյս չկրնար ըլլալ: Սիւնպուի կ'ըսէ, «Եթէ երեք պետութիւնները հաստատամիտ մնան, ճափոնական դիւանագիտութեան համար միայն մէկ ընելիք կը մնայ, իր քաղաքագէտները պիտի պարտաւորին շատանալ այն առաւելութիւններով որոնց դէմառարկութիւն եղած չէ, եւ հրաժարիլ դաշնագրին միւս պայմաններէն՝ յարգանք տեղի տալով այն ընդդիմութեան առջեւ որ, ինչ ալ ըսուի իր բանաւորութեան կամ արգարութեան վրայ, կը ներկայացնէ զօրութիւն մը որուն յաջողապէս յաղթել չեն կրնար երազել:» Եւրոպայի ընդհանուր ակնկալութիւնը սա կը թուի ըլլալ թէ տեսակ մը իրաւախոհութիւն տեղի պիտի ունենայ եւ պատերազմի մը առջեւն անուի: Եթէ ամբողջ տարին բաց եղող աղէկ նաւահանգիստ մը տրուի Ռուսիոյ, սա հաւանօրէն պիտի դադրի դաշնագրին հակառակելէ: Չինոս կողմէ դաշնագրին վաւերանալն յայտնի չէ: Հաւանօրէն եւրոպական պետութիւններուն բողոքէն քաջալերուելով չինացի զօրավարները պատերազմին նորոգման կողմնակից են, եւ Չինոս կայսերական խորհուրդը հաշտ աչքով չդիտեր դաշնագիրը:

ԱՐՏԱՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

Վիքթորիա Թագուհին, որ բաւական ժամանակէ ի վեր Նիս կը գտնուէր օդափոխութեան համար, անցեալ երեքշաբթի օր մեկնեցաւ անկէ եւ ուղեւորեցաւ ի Տարմաթատ, ուր հասաւ չորեքշաբթի օր եւ ընդունուեցաւ Հիսսէի մեծ-ղուքսէն եւ զքսուհիէն, որոնց երկուքն ալ իր թոռներն են: Տարմաթատի ճամբուն վրայ Գարլսթուհի մէջ Վիլհելմ կայսրն անոր հետ տեսակցեւ

ցաւ, եւ յետոյ Թագուհին այցելութիւն տուաւ իր դստեր, Ֆրետերիք կայսրուհիին:

—Անցեալ շաբթու տօնուեցաւ խալաքի բանաստեղծ Թորքուաթօ Թասսուի մահուան երրորդ հարիւրամեակը: Այդ բանաստեղծն յետ Տանթէի կը կարծուի խալաքի բանաստեղծներուն ամենէն մեծը եւ մնաւ 1395 տարւոյն ապրիլ 25ին:

—Անցեալ շաբթի դժբաղդութեան շաբթի մը եղաւ անգլիական կառավարութեան համար: Օքսֆորտի մէջ Պահպանողական մը Խորհրդարանի անդամ ընտրուեցաւ քուէի այնպիսի մեծամասնութեամբ մը որ շատ աւելի էր քան զոր ընդունած էր իր նախորդը որ նոյնպէս Պահպանողական էր: Նորֆոլքի մէջ Պահպանողական մը ընտրուեցաւ որուն նախորդն Ազատական էր: Եթէ այսպիսի քանի մը պարտութիւններ եւս կրէ կառավարութիւնը, փոքրամասնութեան կը վերածուի իր դիրքը:

—Չիթրալի անգլիական պահակազօրքն ապրիլ 20ին ազատեցաւ Կիլիկիէ եկող գնդապետ Քէլիի զօրաց ժամանմամբ, որոնց զիւցաղնական արշաւանքը արդի զինուորական պատմութեան մէջ արձանագրելի ամենէն նշանաւոր մեծագործութիւններէն մին է: Պահակազօրաց փոքրիկ խումբը ազատման ամէն յոյս կորսնցուց մարտ 3ին, եւ այդ օրէն մինչեւ ապրիլ 19 պաշարման վիճակի մէջ մնաց: Թշնամին կրակ տեղաց շարունակ քորէ մարտկոցներու ետեւի կողմէն որոնք ամբողջ վրայ կը նայէին: Ուսեստի պաշարը սակաւ էր, բոշկական միջերը՝ սպառած, իսկ ջուրի աւաղանը պաշտպանուեցաւ պաշարեալներուն կողմէ թշնամույն վրայ եղած բուռն յարձակման մը չնորհիւ միայն: Թշնամին երբեմն փորձեր կ'ընէր պաշարեալներն այրելու, երբեմն ալ ականներ կը պայթեցնէր անոնց ամբողջին մօտ, սակայն պահակազօրքը դիմադրեց: Ասոնցմէ 39 մարդ սպանուեցաւ եւ 62 մարդ վիրաւորուեցաւ մինչեւ որ անակնկալ օգնութիւնն հասաւ: Ումրի խան գերի բռնուած է Աֆղանիստանի էմիրին զօրաց հրամանատարէն:

—Ապրիլ 30 թուականաւ մատրիտեան հեռագիր մը կ'ըսէ թէ սպանիական զօրքերը պարտութեան մատնած են ամբողջովին Քուպա կղզւոյն ապստամբներէն երկու խումբ:

—Յունաստանի ընտրութիւնները աննպաստ եղան Մ. Թրիքուիիսի կուսակցութեան: Մ. Թրիքուիիս եւ իր նախարարական պաշտօնակիցները չեն կրցած ընտրուիլ, եւ յաղթութիւնը կը մնայ Մ. Տէլիեանի կուսակցութեան: Նոր հելլենական կուսակցութեան պէտ Մ. Ռալլի ընտրուած է Աթէնքի մէջ:

—Ֆրանսայի մէջ Էլիինալի մօտ Պուզէլ գիւղի մեծ ջրամբարին թումբը պայթեցաւ եւ չորս գիւղեր աւերեցան ողողումէն: Կը հաշուուի թէ այս աղէտին զոհերուն թիւն է 447 մեռեալ, եւ ընչից յիշատակ կ'անցնի երկու միլիոն ոսկւոյ գումարը:

—Փարիզի հանգուցեալ Կոմսին որդւոյն, Օուլանի դուքսին, մէկ սրունքը կոտորեցաւ երբ որսի ելած էր Սպանիոյ Սէվիլ քաղաքին մօտերը: Հաւանականապէս պիտի յետաձգուի իր քրոջ ամուսնութիւնը Աոսթայի դուքսին հետ:

—Անգլիական կառավարութիւնը Կեղրոնական Ամերիկայի Նիքարագուայի կառավարութեանէն դրամական հատուցում մը կը պահանջէր անգլիական հիւպատոսի մը ձեռ-

բակալման եւ քսանի չափ ուրիշ անգղիացի հպատակներու համար, որոնցմէ ոմանք բանտարկուած եւ ոմանք Նիքարակուայէ արտաքսուած էին: Որովհետեւ պահանջուած գումարը չհատուցուեցաւ, անգղիական կառավարութիւնն անցեալ շաբթու վերջնագիր մը ներկայացուց երեքօրեայ պայմանաժամ մը չնորհելով: Որովհետեւ ասոր ալ կարեւորութիւնն չտրուեցաւ, անգղիական ծովակալը գրաւեց Նիքարակուայի Գորինթո նաւահանգիստը, եւ պիտի շարունակէ գրաւումը մինչեւ որ գրամական տուգանքն հատուցուի:

—Իտալիոյ վերաքննիչ ատենանը Հռոմայ դատարանին կողմէ նախկին նախարարապետ Սինետոր Ճիովիթիի դէմ արձակուած վճիռը չեղեալ համարեցաւ եւ հրամայեց որ դատին վերաբերեալ բոլոր թուղթերն անոր վերադարձուին: Այս սապէս կը մեկնուի թէ վերաքննիչ ատենին դատողութեամբ դատը դարձեալ զրկուելու է Իտալիոյ Երեսփ. Ժողովին, որուն իրաւասութիւնը եւ առանձնաշնորհութիւններն յարգուած չեն:

—Մարտ 24էն մինչեւ ապրիլ 23, Ռուսիոյ Փոստովիա եւ Վոլճինիա նահանգներուն մէջ հետախուզէ 134 անձեր բռնուեցան եւ 49 անձեր մեռան: — Տնիբեր գետին ողողմամբ 400 տուն աւերեցաւ, քանի մը անձեր խեղդուեցան եւ ցանքի շատ վնաս հասաւ ոռոսական Գիէֆ եւ Չէրնիկոֆ նահանգներուն մէջ:

—Սերպիոյ Սըուրէինան բացուեցաւ Նիշի մէջ ապրիլ 22ին: Թագաւորը եւ իր հայրը ներկայ էին: Սըուրէինայի անդամներէն 130-140ը կառավարութեան կողմնակից են, եւ միայն 30ը կը վերաբերին Ընդդիմադիր կուսակցութեան:

ՆԵՐՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

Վեհ. Սուլթանը իր անձնական քսակէն 2,500 ոսկի նուիրեց իսպառտ Հիճազի աղքատ եւ հիւանդ ուխտաւորներուն: Կայս. այս նուէրը պիտի բաշխուի՝ յատկապէս Մէքքէ զրկուած պաշտօնէի մը ձեռամբ:

—Շարաթ օր աւստրիական զեւպան Պարոն տը Գալիէ եւ իտալական զեւպան Մ. Բաթլանի Երաթըի յախճապակիի կայս. գործարանը գացին, եւ Երկրագործութեան, հանքաց եւ անտառաց վարչութեան նախարար Սէլիմ Մէլիմէ էֆ. առաջնորդեց անոնց:

—Միացեալ Նահանգներու զեւպանատան առաջին քարտուղար Մր. Րիտըլ, որ քանի մը ամիսէ ի վեր յատուկ արտօնութեամբ հայրենիք դացած էր, մայրաքաղաքս վերադարձաւ շաբթ. օր: Երեքշաբթի օր մայրաքաղաքէս ուղեւորեցաւ ի Պրուսա:

—Էրզրումի կուսակալութեան Բասինէր գաւառակին մէջ եօթը նոր դիւղ հիմնուած է գաղթականներու ձեռամբ:

—Յունաց պատրիարքարանին արտօնութիւնն չնորհուած է եկեղեցի մը շինել Թաթալայի մէջ, եկեղեցի մը վերաշինել Գատըքէօյի մէջ եւ դպրոց մը կառուցանել նոյն արուարձանին մէջ:

—Պէյրութ-Դամասկոսի երկաթուղւոյն շինութիւնը պիտի աւարտի յուլիս ամսոյ մէջ: Երկաթուղին պիտի ունենայ երկու երեք փապուղի լերանց մէջ, եւ փապուղիներուն ամենէն մեծին շինութիւնը նոր լինցաւ:

—Կայս. հրամանագիր մը կ'արտօնէ Պաշտ. Գոնսթանթնուլի եւ Սաթէլէ Օթոման Կոնսթ. Է. Կ. Վաթիկի միացումը: Այս շաբթու Սա-

թէլէ Օթոմանի տարեկան ժողովը գումարեցաւ սոյն միացման դործողութիւնը կարգադրելու համար: Պաշտ. Գոնսթանթնուլի բաժնետէրերը իրենց բաժնեթուղթերը պիտի տան եւ փոխարէն Սաթէլէ Օթոմանի բաժնեթուղթեր պիտի ստանան:

—Ռումէլի երկաթուղւոյ վիճակահանութեան բաղադրամասերու (Գրոս) վաճառման դործին մէջ խարդախութեանց առջեւն առնելու նպատակաւ կառավարութիւնը նոր տնօրինութիւններ ըրաւ: Բոլոր այդ բաղադրամասերը Առեւտրական սենեակին հաղորդուելիք նմոյշին համեմատ պիտի տպուին, թիւերն ալ պիտի տպուին փոխանակ ձեռքով գրուելու: Եւ վիճակահանութեան զոնէ երկու օր առաջ Առեւտրական սենեակի հաշուեքննիչին պիտի յանձնուին վաւերացուելու համար:

—Պաշտօնական զեկուցման մը համաձայն Սամսիոյ կառավարիչը տեղեկագրած է թէ երկու աւազակներ կառքով Մարսուան դացող հայ ընտանիքի մը վրայ կրակ ըրեր են, եւ մօտակայ գաղթականներէն ոմանք աւազակներուն ետեւէ ինկեր, եւ մէկը մեռած, իսկ միւսը ողջ բռնեց են: Աւազակները վրացիի հագուստ կը կրէին, բայց իրենց ձեռքակալուելէն ետեւ իմացուեր է իրենց ամասիացի հայեր ըլլալը:

—Այս շաբթու ճամբայ ելան բժշկական չորս իմբակները, որ պիտի զրկուէին Անատոլիոյ այն կողմերը ուր անցեալ տարի հետախուզ կը տրէր, եւ որ միջոցներ ձեռք պիտի առնէին որ հիւանդութիւնը վերստին չծագի այս տարի:

—Ահաւասիկ 1309 տարւոյն մէջ Թուրքիոյ նաւահանգիստները մտած ամէն կարգի նաւերու թիւը. Կ. պոլսոյ նաւահանգիստն եկած են 10,754 շոգենաւ եւ 26,624 առագաստանաւ: Ուրիշ նաւահանգիստներ, որոնց մէջ են նաեւ Սեւ Ծովուն, Կարմիր Ծովուն, Միջերկրականի եւ Պարսիկի ծոցին նաւահանգիստները, մտած են 39,696 շոգենաւ եւ 156,308 առագաստանաւ: Շոգենաւերէն 9,909ը եւ առագաստանաւերէն 144,166ը օսմ. դրօշ կը կրէին: Օտար դրօշ կրող նաւերուն մեծագոյն մասը անգղիական էին, յետոյ կու գային յունականները:

—Եգիպտոսի մէջ ընկերութիւն մը կազմուեցաւ բամբակեղինաց պատրաստութեան համար: 135,000 ոսկւոյ գրամազրուխն ամբողջովին ստորագրուեցաւ Օսմ. պանքային տեղւոյն մասնաձիւղին միջոցաւ, եւ շատ մը բաժնիներու համար բնիկներ ստորագրուեցան: Ընկերութեան տնօրէն Ժողովը մասամբ բնիկներէ եւ մասամբ օտարազգիներէ պիտի բաղկանայ: Ընկերութեան նպատակն է հաստատել լուրջ ձեռնարկ մը որ թէ՛ ընկերութեան շահաբեր, եւ թէ՛ երկրին օգտակար հանդիսանայ:

—Ռումէլի երկաթուղեաց ընկերութեան զուտ հասոյթն եղած է աւելի քան 2,000,000 ֆրանք, եւ բաժնետէրերը իւրաքանչիւր բաժնի համար 16 ֆրանք պիտի ընդունին իբրեւ շահաբաժին:

—Պոսնիոյ նահանգային իշխանութիւնը մէկ միլիոն ոսկւոյ 4 առ հարիւր տոկոսաբեր փոխառութիւն մը պիտի կնքեն: Սոյն փոխառութեան արդիւնքը պիտի գործածուի հանրօգուտ գործերու, ինչպէս երկաթուղւոյ եւ հանրային շէնքերու շինութեան:

—Մաքսային վերատեսչութեան խորհրդական Պէրթում էֆ., որ 15 տարեէ ի վեր օսմ. ծառայութեան մէջ կը գտնուի, հրաժարե-

ցաւ իր պաշտօնէն եւ հայրենիք պիտի վերադառնայ:

—Սապահ կ'ըսէ թէ Կայս. Իւստիֆ մը Բ. Դրան պատուիրուած է միջոցներ ձեռք առնել սա նպատակաւ որ օսմ. բովանդակ պետութեան մէջ Երկրագործական գրամատան զերուութիւններ ընծայուին որպէս զի աղքատ երկրագործներուն աւելի մեծ ծառայութիւններ մատուցանէ: Կը յուսացուի որ այս կերպով գիւղացիներն համոզուին իրենց տունները մնալ եւ դէպ ի քաղաքները չղիմել գործ փնտռելու նպատակաւ:

—Կայս. բժշկական ժողովն յետ այսորիկ երկու շաբաթն անգամ մը պիտի գումարի կայս. բժշկական վարժարանին մէջ:

—Պուլկարիոյ թղթատարական եւ հեռագրական տնօրէն Մ. Սթոյանովիչ մայրաքաղաքս եկած է Կայս. թղթատարական եւ հեռագրական վարչութեան հետ բանակցելու համար սակացոյցի զեղչման վրայ:

—Ֆէսհանէի մէջ կօչկի պատրաստութեան համար հարկ եղած ամբողջ սարուածքը զեւեղուած է: Ասկէ ետքը այդ գործարանը կարող պիտի ըլլայ պատրաստել բանակին թէ՛ սպաներուն, թէ՛ զինուորներուն բոլոր հագուստը:

—Մուսանիայէ Լէվանթ Էրեւոյի ուղղուած նամակ մը կը ծանուցանէ թէ Գասապայի երկաթուղւոյն ճարտարագէտները Ալաշէհի-րէ Աֆիոնդարահիսար շինուելու գծին համար իրենց քննական աշխատութիւնները լնցուցած են: Ալաշէհի-րէ մինչեւ Ուշադ շինուելու երկաթուղւոյն ուղղութիւնը պիտի որոշուի երբ ճարտարագէտները աւարտեն իրենց քարտէսներուն, եւ երկաթուղւոյ գծին հակումներու եւ այլ խնդիրներու վերաբերեալ հաշուց պատրաստութիւնը:

—Երկուշաբթի գիշեր Սամաթիոյ մէջ Գոնա Մուսթաֆա փաշայի մօտերը կէս գիշերէն ժամ մը առաջ հրդեհ ծագեցաւ: Հովին սաստկութենէն կրակն ահռելի համեմատութիւններ առաւ եւ 179 տուն մոխիր դարձուց: Հրկիզեալներուն մեծագոյն մասը աղքատ զաւակարգի հայ ընտանիքներ են որոնց վիճակը շատ խղճալի է:

—Հացի գինը հիւլաբթի օրէն սկսեալ 35 փարայէն 40 փարայի բարձրացաւ:

—Շաբաթ օր ցորենաբարձ իտալական շոգենաւ մը Սալոնիկալի առջեւէն, ուր խորսխած էր, դէպ ի Միջերկրական Ծով երթալու համար ճամբայ երկու միջոցին ջուրերու հոսանքէն քշուելով զարնուեցաւ յունական շոգենաւու մը որ մօտերը խորխիս նետած էր: Յունական շոգենաւը թիթեակի վնասուեցաւ, բայց իտալականին ետեւի կողմը մեծ ձեղքուած մը բացուեցաւ ճիշդ ջուրին երեսէն, եւ պիտի ընկղմէր եթէ նաւապետն իսկոյն չուղղէր շոգենաւը դէպ ի հակառակ եղբրը եւ չխրեցնէր զայն Գըզզուլէսի հարաւակողման ծանծաղուտին վրայ:

ԳՐԱՄԱԿԱՆ			
Ապրիլ 22/4, 1893			
Գոնստիտէ	28 31	Բուս. Բեկ. Բաժին	153 25
Պարտուց Յարգարման Թղթադրամ (Թասթիյէ Տիւլուն Գայմէսի)	48	Թահիլաթ Գոմ.	102
ԳՐԱՄ. ԳՈՄ. ՈՍԿԻՆ 100			
Մէքիսիյէ	108 6	Ռումիոյ Բուլ	90 30
Մէթալիք	97	Նաբոլէոն	88 40
Պէշիք	103	Գրեմիք	54 15
Ալթըլք	103	Անգլ. Կիթ	140 33
Մանր արծաթ	103	Մանթիթ Թղթ.	8 38

ԿՈՍՏԱՆԴՆՈՒՊՈԼԻՍ
ԻՏՊԱՐԱՆԻ Ա. ՅԱՊԱ ՊՅՈՅՆԱՆ
Ֆինանսներու երկրորդ Ամսփոխան Խան